

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLmányok szabadalmazását esközi mind. államban **Réthy János** nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája, Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

FÖLDESZ L. 5675
puskaműves.

Budapest, IV., Múzeum-körút 3. sz.
Ajánlja dísan felszerelt raktárát, úgymint vadászfegyverek, Flobert és revolverek, épügy teljes vadász-felszerelések és töltényeket.

LATZKOVITS A.
BUDAPEST.

IV. kerület, Váci-utca 22. szám.
Cs. és kir. szabadalmazott fehéremű-gyáros ajánlja
uri divat- és fehéremű-ujdonságait.

„Toronyórák“
palota, lakatya. gyári órákat, villanyórákat, legelőnyösebben rendez be **Mayer Károly L.**
I. és magyar gép-égyára Budapest, VII., Kazinczy-u. 3. Képes árjegyzék, költődíjgy. bérn.

Gyümölcsfák, díszfák, fasorok, díszbokrok, fenyőfélék és rózsákat szállít. — Árjegyzék ingyen és bérmentve. — Kerteket alakít terv és költségvetés szerint **PECZ ARMIN.**
műkertész és faisko'la tulajd. Budapest, VIII., Kalvária-tér 4.

A Magyar Asphalt
részvény-társaság
Budapest, Andrássy-út 30
elvéllalja jótállás mellett legolcsóbban

asphalt-burkolatok fektetését és nedves lakások, pinczék, stb. gyökere szárazzátételét.
Telefon.

Buziás gyógyfürdő.

Ujjonnan berendezve, villamos világítás, szénsavas vasas források, nő bántalmak, vérszegénység, sápkór, vesefővény, gyomor és bélhurut, idegbajok ellen kiváló orvosi tekintélyek által ajánlva, szénsavas vasas meleg porsó fürdő, láp-(már)-fürdők, colarisator fürdők, hidegvíz-gyógyintézet, vasuti állomás Lagos és Temesvár az állomásra tásas kocsik és magánfogatok vannak kirendelve.
SCHOTTOLA ERNŐ gyógyfürdő-tulajdonos.

A magyar ipar- és kereskedelmi bank
részvény-társaság váltóüzlete.
Budapest, V., Nádor-utca 4.
Mint kitiűő tőkebefektetést ajánlja a magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja 4 1/2 százalékos adómentes zálogleveleit és 4 1/2 százalékos községi kötvényeit, melyek nála a mindenkori napi árfolyamon jutalékmentesen kaphatók.
Teljesít tőzsdéi megbízásokat, díjmentesen bevált szelvényeket, elfogad betéteket folyó- (cheque) számlára, pénztári jegyek vagy betéti könyvekre, s azokat 4 százalékkal adómentesen kamatoztatja.
Magyar ipar- és kereskedelmi bank részvény-társaság váltóüzlete.

Hirdetések felvételnek
a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalában,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

50 év óta sikerrel használtatik!
Szeplőket és májfoltokat, valamint az összes bőrtisztítálanóságokat biztosan eltávolítja az **Eszéki Spitzer Kenőcs** és az **eszéki Salvator szappan**
Valódi minőségben csak a **DIENES J. C.-féle** gyógyszerárban.
Eszéken, felsőváros.
1 tégely Spitzer kenőcs 35 kr.
1 liter mosdóvíz 40 kr.
1 darab Salvator szappan 50 kr.
1 doboz Lyoni rizspor 3 színben 50 kr. és 1 frt.

Figyelmeztetés. Csak akkor valódi, ha fenti törvényileg beiktatott védjeggyel el van látva és kértetik a t. cz. közönség csakis Dienes-féle eszéki kenőt és szappant kérni és elfogadni.
Főraktár Budapest:
TÖRÖK JÓZSEF úrnál
Király-utca 12.

UNICUM
szabadalmazott
PERONOSPORA PERMETEZO
Az orsz. magyar kertészeti egyesület 1893-iki kiállításán a legelső díjjal, a nagy **arany éremmel** kitüntetve.
Ara 14 frt 75 kr.
Kapható egyedül csakis **Mauthner Ödön**
magkereskedésében
BUDAPESTEN.
5676 Főútlelet:
Andrássy-út 23. szám.
Fiókküzet:
Koronaherczeg-u. 18.
Valódi knittelfeldi kristály azurin kilóknint 1 frt 45 kr.

Minden köhögés =
valamint a légző, gégő és tüdő minden hurutos megbetegedése, nehéz légzés, szűk mellűség, asztma, elnyálkásodás, számarhurut, gőrosös köhögés, ingerlő érés a torokban és a lenedő tüdőgümőkör leggyorsabban és legalaposabban meggyógyítható az évek óta legjobbnak bizonyult, orvosi rendkívény után készült és orvosok által melegen ajánlott, egyedül valódi **St.-György** érés, egy csomag ára 50 kr. és a **St.-György hurtpor**, egy doboz ára 50 kr. segélyvel, melyre kimerítő orvosi utasítás mellékelve van. A hatás már néhány nap után jelentkezik. Kevesebb mint 2 csomag nem küldetik. Postal küldésnél csomagolás és fuvarlevélre 20 kr. számítatik. Magyarországon kizárólag a **St.-György gyógyszerárba** Bécs, V. Wimmerergasse 33. vagy a magyarországi főraktárba Budapest, Király-utca 12. **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerárba intézendők.
5572

CALDERONI ÉS TÁRSA 5697
Budapest, IV., Váci- és Deák-utca sarkán.
Verseny- és vadász-csövek
à tirage rapide és à foyér conservé legújabb szerkezettel gyors használatra a luminium és más anyagból sárga börtökben kettős lát-csővek domboru lenesékkal, 8 egész 16 szoros nagyítással másodperc mutatók, lépésmérő s aneróid magasságmérő zsebhen hordhatók távolságmérő, zsebkörzők nagyítóüvegek vadász-szemüvegek, mérőszalagok, lómértékek **fényképészeti készülékek** amateur és turisták számára.
Képes árjegyzékek bérmentve állanak rendelkezésre.

DE BRIËL
„Excelsior Crem“-je
főfiumulhatlan az arczbőr-ápolásra, minthogy hosszabb használatnál a csunytó szem- és száj körüli kis ráncokat simítja, a rátkákat eltávolítja, a kezeket finom és puhakká teszi. Ezen eredmények kiegészítésére a
DE BRIËL 5618
„Excelsior Puder“-je
legjobban alkalmas.
DE BRIËL-féle
„Excelsior haj-restorer“-.
Ezen hajvíz tisztán tartja a fejbőrt és hejat, eltávolítja a korpát, erősíti a fejbőrt, megakadályozza a haj kiül-lését és elősegíti annak erőteljes növést.
Főraktár: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszer. Budapest, Király-u. 12.

Frommer A. Herrman utóda
Megjelent a **díszes tavaszi főárjegyzék.**
BUDAPEST. 5461
Kivánatra ingyen és bérmentve küldetik meg.
Főútlelet: V. kerület, Tükör-utca 5. szám.
Mindem rendelmenyhez ingyen melléklet.
Fiókküzet: VI., Andrássy-út 1. sz.

Magasan concentrált mútrágya egyedüli főraktára.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.)

12. SZÁM. 1894. BUDAPEST, ÁPRILIS 1. 41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG-és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt 12 frt. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK 4 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 frt. KIRALMI előfizetésekre a postallag megfizetésű vitellij is csatlakd.

KOSSUTH HALÁLA.
— A „Vasárnapi Ujság“ turini tudósítójának levele. —
Turin, 1894. márczius 26.
MINT Rákóczi bús magyarjai Rodostóban, a Márvány-tenger partján, úgy vagunk mi itt, kised újságíró-had, pár hét óta Torinóban, távol a hazától, az örkhó takarta Mont-Cenis alján. Bár kevesen voltunk, az egész országot képviseltük és egy nemzet érzelmvilá-gát mozgattuk táviratainkkal. Az a nagy ember sokat szenvedett, de vele szenvedtünk mi is, kik szívünk vérvél irtuk meg azokat a szomorú híreket a magyar hazának.

Kossuthot is ez hütötte meg, így kapott influen-zát, melynek utóbjaja volt a tüdőgyulladás, mely halálát okozta. Lakása közel volt a Póhoz, hon-nan mindig erősen hideg levegő áradt szobájába, a mi betegségére káros hatású volt. Hasztalan volt nővérenek, Ruttkaynének, önfeláldozó ápo-lása, hasztalan orvosainak, Bozzolo és Carle tanároknak, házi orvosának, dr. Basso-Arnoux-nak, páratlanul odaadó fáradozása; a betegen nem segíthettek.

Kossuth sokat, nagyon sokat szenvedett. Nem feledek el soha azt a jelenetet, mikor halála előtt négy nappal Ruttkayné bevezetett a beteg szobájába. Egy ablakos, utcára nyíló kised szobában széles vaságyon feküdt Kossuth Lajos. Az ágy jobb felén állott idősebbik fia, Kossuth Ferencz, és szembe vele Kossuth hű szolgája, Giorgio. Gyöngéden forgatták ágyában a beteget, a ki roppantul türelmetlen és izgatott volt.

A mint beléptem az ajtón, megdöbbenve állottam meg a küszöbnél. Kossuth csaknem ülő hely-zetben feküdt ágyán. Három magas párna volt a feje alatt. Az egykor hatalmas ember ott vergődött ágyán. Kezeit idegesen mozgatta. Hóféhér szakállával és hajával szinte ellentétben volt láztól piros arca. Szemei, az egykor bűvös varázsu szemek, nyitva voltak, de hiányzott belőlük a lélek tükre; ajkai, a melyekről egy-kor egy nemzetet felrázó fényes szózatok hangzottak, ezt rebe-gték fájdalmasan: — „Jaj, jaj!“ Több szót már nem tudott mondani.

Az utolsó öntudatos szó, a mit kiejtett, az volt, a melyet ifjabb fiának, Lajos Tivadarnak mondott megérkezése nap-ján, márczius 16-án. — „Fiam, roszul vagyok!“ Ettől fogva nem volt érthető szava. Ha világos percei vol-tak is, nem beszélt. Elég volt azonban az a kínos jajszó, hogy szívembe nyilal-jon és zokogva hagyjam el a nagy ember szobáját. Ruttkayné, ez az áldott szívű asz-szony, velem együtt zokogott. Kossuth mozdulataiban még ekkor is annyi erő tükröződött, hogy nem csoda, ha egyesek biztak felgyógyulásában, noha Bozzolo tanár, a híres belgyó-gyász, már ekkor letett minden reményről. Napról-napra négy-

KOSSUTH 1848-BAN. Kis György szobornív.

szere mentünk a házhoz, hallani a bulletineket, melyeket a három orvos nevében Kossuth Ferencz írt, a hálás fiú, a ki atyja ágya mellett töltött éjt, napot, úgy, hogy végre a szakadatlan virrasztás következtében szemgyulladását kapott.

Éjjelente szivszorongva mentünk a Kossuth háza elé, leve az első emeleten azt a sötét ablakot, a mely mögött a nemzet nagy fia vívta haláltusáját s a dolgozó szoba tejüveges lámpáját, mely enyhe fényt szórt az utcára, hol mi állottunk, az éj ösöndjében remegve és imádkozva a nagy beteg életéért.

Igy ment ez rémségesen hosszú napokon át, a melyeknek izalmaiban szinte belebetegedtünk.

Márczius huszadikán bekövetkezett a gyászos vég! A magyar nemzetnek e gyásznapi borongós idővel köszöntött be Turinba. Hideg szél sivitott végig a turini nyílegyenes utcákon és az égen sötét felhők kergetőztek. Balsejtellemmel mentünk föl a Kossuthék lakására. Kossuth Ferencz megindult, könnyes szemmel jelentette, hogy nincs többé semmi remény s az orvosok szerint a katasztrófa már csak órák kérdése.

Ettől fogva nem távoztunk többé a házból; ott vártuk az értesítéseket, a melyek mind vigasztalanabbak voltak. Óráról-órára a táviró drótján repítettük a hírt Magyarország felé, míg végre este tizenegyre elküldtük az utolsó üzenetet, mely gyászba borította a nemzetet.

A sors kegye, vagy szeszélye, — ki tudná azt most eldönteni, — tanújává tett annak a történelmi mozzanatnak, midőn Kossuth utolsó lehel.

Reszket a toll kezében most is, ha arra a pillanatra gondolok.

Öt perczetel volt 11 óra előtt, mikor a szomszéd szobában várakozó hírlapíróknak *Aulich* titkár jelentette:

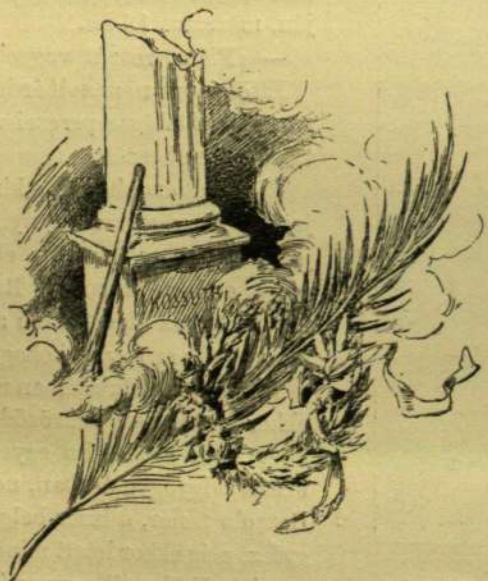
— *«Meghall!»*

Nem tudom, hogyan és miként, a másik pillanatban ott voltam Kossuth ágyánál, melyet zokogva álltak körül a család tagjai: Kossuth Ferencz, Kossuth Lajos Tivadar, az Ambrozovics-család tagjai, az orvosok, Helfy Ignác, Károlyi Gábor gróf, Eötvös Károly orsz. képviselő, Benyovszky gróf és neje, Figyelmesy ezredes, a hű barát, és Giorgio, a hűséges szolga. Azt hitték, meghalt, mert lélegzete megszűnt. Pedig még arczán ott volt az élet pírja. Az orvos kivette feje alól a párnát s ekkor lehelt az utolsót...

Az orvos gyöngéden lesimítja a fennakadt szempillákat, Károlyi gróf feligazitotta leesett állát.

Vége volt!

Mi következett ezután, nem tudom, de álmaimban fel-felül annak a hangos sirásnak és jajveszékülésnek szomorú emléke, mely az egész házat betöltötte.

KOSSUTH LAJOS.

Száműzött, jőjj haza, utad szabad már!
Koporsó zár be, — nyitva már hazád!
Te élő szíve voltál, s az maradtál,
De mert szeretted: meg nem láthatád.
Te oly nagy voltál, hogy hazád kicsiny volt,
Hogy befogadjon... tenné már, szegény holt!
S jajtátva kirá, a szél a honi pusztán,
Midőn halva küzdél, az oroszlán!

Oh, meddig vártuk, hogy majd fogsz izenni,
És nem nekünk kell mennünk, — jössz magad!
Te nem jövel, s most érted kelle jönni...
S mit sem izen népednek ajakad!
A népszabadság dörgő ajku atyját,
Demosthén im esontújjak fojtogatják.
Zsarnok halál lehelleni sem enged,
Ki milliókba öntél szavaddal lelket!

De nem, zsarnok halál, ne félj az égtől,
Hogy a szabadság agg hőstét megöltéd!
Barátja voltál... csak a száműzésből
Váltád meg, mely önként keresve szörnyebb.
Mert ő szabadságot adott honának,
De hona néki nem, leghűbb fiának.
Elhagyta hát, szabadsághoz híven,
S honához hű — majd földében pihen...

Ki távol voltál, mégis mindenütt
S mindig jelen, mint Isten, s ki se látott.
Mint a napot, mely mindenekre világot,
S mindenkit látva áraszt hőt s sültöt;
S szabadsághőnek örök volt uralmad,
S hontalanul nem vesztéd birodalmad:
Most Magyarország megnyílik nekéd,
Nem temetés vár, — diadalmenet!

Czézárók élve, nemzethősök halva
Tartják meg győzedelmi utjokat,
De nem kiséri tiprottk siralma,
Átok, halál nyomukban nem fakad!
Koporsód néped ezre kapja vállra,
S hullámokong reng e fekete bárka,
Mint Nóával, s benn szebb jövőnk reménye,
A megmentett szabadság drága lénye!

Nagy szellemed hazitlan nem bolyonghat,
Szállj át az Alpokon s Kárpátokon,
Példájáért a többi hódítóknak,
Mint egykor Hannibal, Napoleon.
Gászlobogóval hősei most ragadják
A névtelen félisteneknek atyját.
Nyisson utat bérzen földindulás,
E koporsóban a föltámadás!

S a nép újongó mennydörgése árad,
Hozván haza a szentelt hamvakat:
Jaj a lánczoknak, jaj a szolgaságnak,
A merre e koporsó elhalad!
Él Kossuth! él eszme! él örökké!
Nem válik szíve honi földben röggé!
S magyar szabadság lángigeje szól
Még ékebben néma ajkíról!

Itália, ki a számküzdöttnek
Hont adál élve: holtan adál nekünk!
Szép, büszke testvér! hadd búcsúzni tőled,
Többet adtál neki, mint nemzetünk:
Mi nekünk nem volt, s mi mindennél drágább,
Vendégszerelmed legdicsebb virágát,
A szabadságot! nyíljék virulón
Hős honfivér-leocsolt partidon!

S csak a koporsót visszük föléd el mi,
Turin, Kossuth városa, csak a gyászt!
Dicső emléke itt fog tűndökölni,
Magad megfosztva hálátlan 'ne lásd!
Ide zárandóltunk, mint szent Mekkába,
Kik még hiszünk a nép akaratába,
S ha int hazátok: eljövünk megint,
És újra győzök együtt fegyverink!

Im, elbocsátunk most, Kossuth hajója,
Koporsó! Menj, s vigy örök életet!
Hazádba szállj, szabadság bujdosója,
S mint te, oly törhetlen lesz nemzeted!
Csupán a szük sír, a mit néked adhat;
De szent oltára lesz az a magyarnak,
Hol térdre hullva fogadással áldoz,
Hogy hű lesz hozzád, s a szabad hazához!

BARTÓK LAJOS.

KOSSUTH MINT SZÓNOK.

Bármily nagy volt Kossuth Lajos mint államférfi és hírlapíró: mint szónok mégis legnagyobb. A régiek ama mondása, hogy a szónok nem születik, hanem azzá válik — rá nézve csak félig alkalmazható; mert Kossuth született szónok nagy tehetség. Csupán szónoklatának irányára, erejére és hatására voltak módosításokkal az idők és viszonyok. Eszméi a fenyegető veszedelem közeledtekor új ösvényre csaptak, szónokai hevé ellenállhatatlanabbá lett: de mind ama rendkívüli sajátosságok, a melyek őt mint világhírű szónokot jellemzik, benne voltak már legelső országgyűlési beszédeiben, sőt jó részben a *«Pesti Hírlap»* vezérezkibeiben.

Kossuth egészen újkori szónok. A klasszikus kor szónokaitól aránylag keveset tanult, vagy legalább kevés jellemző tulajdonságukat olvasgatta magába. De annál többet az újkori legnagyobb szónokoktól, s maga is a legelső egyike lón a világirodalomban. Beszéde — mint a hogy ő Kölcseyről megjegyzi — *«szent pietas ihletéséül rezgett végig a csontvelőkön»* és szavait *«nem úgy, mint másét az érzéklétet segédével, hanem közvetlenül lelkük lelkével»* hallgatták a jelenlevők s az érzelmeik villamos kitérőse szakította meg, vagy féltet rá. Abban az iskolában növekedett, a mely a nemzetiségért való küzdelmet Felsőbüki Nagy Páltól öröklé, a klasszikus formát pedig Kölcseytől tanulta. Ama szent meggyőződés, mely a magyar nemzet jövőjébe vetett mély hitből fakadt a Széchenyi István *«Hitel»*-e, *«Világ»*-a és *«Stadion»*-a következtében, senkit sem ihletett költőiben szónokaink közül, mint Kossuthot, s ama lyrai páthosz, mely legnagyobb lantos költőink legszebb hazafias énekeiben végigvonul, Kossuthban érte el tetőpontját. Igy lett ő egy Mirabeau-nak, egy O'Connellnek méltó társa az új-korban.

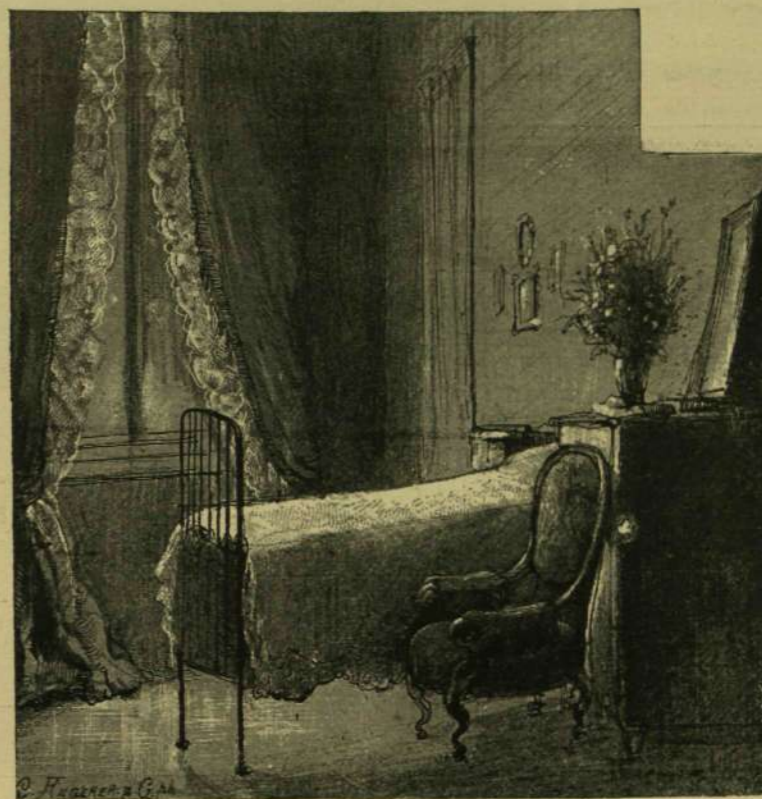
Ha igaz, hogy az a szónok tudja legjobban megindítani hallgatóit, a ki maga is teljes mértékben át van hatva eszméinek igazságától, a kinek szíve csordultig van érzéseivel: úgy a Kossuth szónoklatának rendkívüli sikere meg van fejte előtünk. Kossuth öszinte nyilatkozata szíve mélyéből fakad. Ez a minden tartozkodás nélküli őszinteség minden gondolatnak megtalálja egyenes formáját. Kossuth soha sem haboz a végső következményt egyszerű kimondani, sokszor mielőtt még bizonyítana. Mikor az utolsó rendi országgyűlésen az ősiség eltörlése fölött vitakoztak: ő is felszólt. *«Nem szeretem azon véleményt, — úgy mond, — mintha az ősiség nemzetiségünket oltalmazná, mely nélkül nekem az élet sem kell. Megczófolja azon véleményt az élet.»* Epen mert a maga igazságáról szilárdan meg van győződve, minden kérdésben könnyen alkot véleményt; a viszonyokkal alkuba bocsátkozni nem tud, mert útja egyenes és semmi kitérés nem enged.

Valahányszor a nemzet haladásáról, jogainak fentartásáról, életének megmentéséről szól: tanulni hívja fel az igazságos Istent, az örök emberi jogokat, a világtörténelmet, a becsületes férfiú önértését, s ilyenkor szavaiban, mintha a XVI. és XVII. századbeli üldözött magyar mély szenvedése, s keserű fájdalma nyilatkoznék, de nem lemondása, annál kevésbé kétségbeesése. Őt a szenvedett sérelmek annál kitartóbbá, az idegen kormány s a konzervatívke halogatásai annál bátrabbá, merészebbé teszik. A politikai helyzetet nagy vonásokban elevenebben rajzolni senki sem tudja jobban Kossuthnál. A kép, a melyet hallgatói elé fest: csak néhány lényeges vonásból áll, de végáthatás mindig művészi. Ritkán bonczol apróra. E téren nem keres szó-noki babérokat; az ellenérvek részletes czáfolatába ritkán ereszkedik. De a közvéleményt egy pár mondatban oly szabatosan és híven tolmácsolni senki sem tudja, mint Kossuth. Midőn 1847-ben a választási vita megindult: az utolsó három-négy esztendő politikai alakulásait mesterileg adta elő alig tizenöt-húsz sorban. *«A kormány — mondá — többséget vadászott, e végett hozta létre az új rendszert (a főispánok helyett küldött administratorok rendszerét), valódi kreishauptmannságot; az országban párt alakult, melyhez országos méltóságok csatlakoztak, kiknek pártok felett állani volna rendeltetésük; azon programhoz esküdtek a főispánok, kik a kormánytól fizetést húznak; hozzájuk*

esküdtek az administratorok, kik Allahra esküsznek, hogy az administratori rendszer nem sérelem; esküdtek mások is. E mellett a nemzet egy töredéke látván, hogy a kormány a reform útján áll, annak karjaiba veté magát, elfeledkezvén arról, hogy a szónok két szájban különböző az értelme, egyben a reform destructív, másban a destructió reformot jelentvén. Ezzel szemben az ellenzék is összeolvadt egy szeplőtlen históriai név örökösének vezérlete alatt, kit a historia azok sorába fog helyezni, kik a hon alkotmányának fenntartásában kitűnően éltek. Ez képe az országgyűlés előtti időnek». E tömör előadás után szinte jól esik a figyelmennek, midőn a szónok ez általános összefoglalás után önmagára tér át s részletezve mondja el a maga véleményét. Nem lett volna csuda, ha mindjárt kifakadt volna némelyek a kormány ellen. Ő is, mint az ellenzéknek egyik tagja, sok ösztönt érzett erre, de *«számot vetve kötelességeivel, azon kegyelettel jött ide, mint ha Isten széke elébe állt volna; számot vetve a népigényeivel, lecsillapítá keblében a boszankodást s oly indítványt nyújtott, melyben, ha erő van, az a mérséklet és loyális ereje, s Isten hívja fel, hogy az ellenzék soha loyálisabb téren ne áll.»*

Az ilyenekben Kossuth Mirabeauhoz hasonlít. De van néhány remek beszéde, a melyekben az ó-kor két legnagyobb szónokának, Demosthenesnek és Cicéronnak páthosát, felingerült, nemese haragját, gúnynyal párosult izzó szenvedélyt, sententiosus rövid mondatokban utóéletlen művészetileg fejezi ki. Ide járul, hogy Kossuth képzetele rendkívül izgatott és mozgalmas. Egymás után ontja a szóközi alakzatokat, hasonlatokat, ellentéteket. Legszebb beszédeinek kivált eleje és vége a legremekből költői képekből van szöve. E mellett, a mire legkevesebb példa van a legnagyobb szónoknál is, Kossuth érzéseinek, gondolatainak előadásában, szavaltatában van bizonyos drámai erő. Nem csak emond valamit, nemcsak meggyőzőleg bebizonyítja igazságát, nemcsak fölgerjeszti érzéseiket: hanem annyira hatása alatt áll annak, a mit mond, hogy mintegy cselekvő személynek látjuk, a ki nemcsak beszél, hanem tesz is a szerint, a mint szól. Számos példát tudnánk erre idézni, de talán egy sem remekebb, mint az úgynevezett *«részek»* (Kóvár, Közép-Szolnok és Zaránd megyék) visszacsatolása ügyében mondott beszéde. *«A tények meztelensége — így szól — a leghódítóbb ékeszsózás. Miként a jó cselekedet Isten előtt többet nyom, mint a pusztá imádság phrasisa; miként a kiontott vér remítőbben kiált, mint az átoknak szóvilámai: úgy a megszagott törvény felmutatott rongyai hangosabban szólnak, mint minden panasz. Én adatokat, én tényeket sorolokok el, híven, igazán, leplezetlenül; kivetem indítványomban az orvoslát utolsó reményhorgonyát a mérséklet kötelén, de azon határozottsággal, hogy ha ezen remény is csalna, jöjjön bár a mi jó, én a legszigorúbb törvényes eszközök elővételére kész vagyok, mintsem gyáva panaszszólás tűnjük, hogy a magyar törvény, a törvényhozás méltósága, a bírói hatalom törvényes hatósága sárba tiprotatva maradjanak.»* Ez után a törvényekből mutatja ki, mennyire jogos az országának *«részek»* visszacsatolása iránti kívánsága. Szavait így fejezi be: *«A részek, Erdélynek karjai kinyújtva az anyahon kebele felé; vonjuk e karokat magunkhoz, s az elszakadt testvér nem sokára édes hazánk testvérjé keblébe hajlik. Igy igenis, így sikerülend legbiztosabban összevezérelnünk a nemzetfelelő megszakadott ágazatát, hogy minden csopjeiben egyesülve, erőben, dicsőségben megszapordva folytathassa útját a magyar szabadság biztos partjai közt az idők végeig! »*

Előadásának drámaiságához mintegy természetesen járul bizonyos színi elem, a mely Kossuth beszédeiben, 1848 közepétől kezdve, olvasva is észrevehető, elmondásukban pedig még feltűnőbben nyilatkozik. Például, midőn

Kinnach László rajza.

KOSSUTH HÁLÓSZOBÁJA TURINI LAKÁSÁN.

1848. július 11-én a kétszáz ezer katonát és negyvenkét millió forintot megszavazta indítványára az országgyűlés olyan jelenetben, a melyhez fogható a magyar országgyűlés egyet sem mutat fel, és Kossuth e néhány szóval fejezi be beszéde: *«Uraim! mondani akartam még: ne vegyék e kért a miniszterium részéről olyannak, mint ha maga iránt bizalmat kívánna szavaztatni; — kérem akartam még önöket, uraim, hogy ha van valahol a hazában egy sajtó kebel, mely orvoslásra, ha van egy kívánság, mely kielégítésére vár: szenvedjen még egy kissé e sajtó kebel s várjon még egy kissé e kívánság, ne függesztük föl ezektől azt, hogy a hazát megmentünk. Ezt akartam még kérni, uraim; de önk felállottak, mint egy férfiú, s én leborulok a nemzet nagysága előtt s csak azt mondom, annyi energiát a kivételben, mint a menyői hazafusogót tapasztaltam a megajánlásban — s Magyarország a poklok kapui sem döntődnek meg.»* Vagy midőn 1848. szeptember 27-én az éjjeli ülésen Kossuth fegyveresen jelent meg s oly mennydörgő philippikát tartott a *«kamarilla»* ellen, mely az egész nemzetet talpra állította. *«Fegyveresen jelenek meg — mondá — e házban e perczben, nem azért, mert tökéletes meggyőződés szerint e hazának megmentése végett mindnyájunknak karjára s fegyverre szükség van, hanem azért, mert oda voltam a népfőlkélek rendezésére. Három nap alatt, néhány népesebb városokat, Czeglédet, Kőröst, Kecskemétet, Abonyt és Szolnokot személyesen megjártam, s mondatom, hogy a magyar népet e hon megtartására annyira késnek találtam, hogy csak öt helyről is már részint kiindult, részint rendeltetése helyére gyűlt, részint útban... 12 ezer ember körülbelül... »*

De mindannyiánál fényesebb példa erre Kossuthnak az a beszéde, a melyet akkor mondott, midőn Bathyányileközönts indítványozta, hogy ő álljon az ügyek élére. *«Teendők roppantsága — mondá a többi közt — épen a perczek nagyságánál fogva testileg is erős embernek erejét túlhaladná, annál inkább az enyimet, ki gyakran voltam azon helyzetben, hogy országgyűlés alatt csaknem kellett, hogy elvigyem a szőszekről; most azért nem vagyok úgy, mert nem leszek beleg azért sem, míg a haza veszélyben van.»* Az akarat óriási erejétől a testi gyöngeség is elmuld s Kossuth vezette az országot.

A mi azonban Kossuth szónoklatának roppant nagy, páratlan hatását mintegy alkotja: az a remek előadás, a csengő hang, az egyes szavak gyönyörű kiejtése, a melylyel egy magyar szó-nok sem versenyezhet vele. Már alakja feltűnően szép volt. Hollófeke té hajja, magas homloka, a mely alatt világos két szeméi az érzelmeknek, indulatoknak és szenvedélyeknek egész tüzet visszasaugározatták és bensejét őszintén föltárták, — született agitátorra vallottak nála.

E mellett hangja az érzelmei minden árnyalatához alkalmazkodni tudott és minden finom vonást kiemelt a szerint, a mint a hallgatóság tetszése nyilatkozott. Senki sem tudta a pillanat hatását annyira felhasználni, mint Kossuth. E részben csak Wesselényivel lehet némileg összehasonlítani, de amaz gyorsabban felfogta a hallgatónál nyilvánuló hatás erejét, s a mit ilyenkor mondott: a tetszések fölülmulatlan jeleneteit varázsolta elő.

Kossuth szóközi beszédeinek esztetikai szépségei mellett irodalomtörténeti fontossága is rendkívüli. A mint a negyvenes években Petőfi, Arany, Jókai és mások a népi elemet oltották bele a műköltészetbe, mint erősítő, újjáalkotó tényező: akként ölelte föl Kossuth szónoklata a nép érdekeit, akként szállt le a néphez, hogy fölemelje magához, vágyainak, törekvéseinek, lelkesedésének utólrhetetlen tolmácsa legyen s a veszély óráiban szavaival fegyverre szólítsa a népet s megmentse a bukástól. Az országgyűlés vezérszóka népszónokká lett s mint ilyen, a szó hatalmával tartotta meg a magyart mindaddig, míg két ellenséges országot népe túleréjével nem jött ránk. Beszédeinek bámulandó erejéhez alig van fogható a világtörténelem. Még politikai elenei is bámulatba emberföltötti hatalmát szónoklatának, a mely a sokképen zaklatott nemzetet a végső erőfeszítésben annyi ideig fenn tudta tartani.

Egy pár mutatványt közülünk legszebb beszédeiből ez alkalommal, mert maguk a beszédek minden magyarázatnál többet mondanak. Mikor a francia forradalom tőle Bécsbe is átcsapott, Kossuth tudvaleg a helyzet urává lón.

«Én arra szólítottam fel — így szól ekkor — a t. karokat és rendeket, emeljék fel politikáikat a körülmények színvonalára, merítsünk erőt a dynastia iránti hűség érzetéből, merítsünk erőt a rajtnok fekvő felelősség s polgári kötelességünk érzetéből a nagy körülményekhez illő nagyszerű határozottságra. Ezen körülményeket, miként a monarchián belül és a külföldön vannak, rajzolni nem akarom, mert közönségesen tudják, de kimondom én meggyőződésem, miként a birodalombeli nyugalom bomlásának s ebből eredhet minden balkövetkezőseknek valódi kútfeje a bécsi kormányrendszerben fekszik, és aggodalommal mondom ki meggyőződésem, hogy ezen fonák politikához a népek érdekeivel s az okszerű szabadság jogos igényeivel mérőben ellenkezőleg ragaszkodni annyit tenne, mint a dynastia jövőjét kompromittálni.»

Természet elleni politikai rendszerek is soká tartatják fenn magokat, mert a népek türelme s a kétségbeesés közt hosszú út fekszik; de annak politikai rendszerek, melyek azáltal, hogy soká tartottak, erőben nem nyertek, hanem vesztettek s végre elkövetkeztek a percz, midőn azokat tovább tartogatni akarni veszélyes volna, mert hosszú életük megért arra, hogy meghalassanak, halálban pedig osztozni lehet, de azt kikerülni nem. Tudom én, hogy elvénhedt embernek nehéz megválni egy hosszú élet eszméjétől; tudom, hogy fáj darabról darabra össze-dölni látni, mit egy hosszú élet építgetett; de midőn az alap hibás, a dőlés fatuma kikerülhetlen, és mielőttünk, kikre a gondviselés egy nemzet sorsát bízta, halandó ember gyarlóságai befolyást nem gyakorolhatnak. A nép örök és öröknek kívánjuk e nép hazáját s öröknek ama dynastia fényét, melyet uralkodóknak ismerünk. A mult kor emberei egy-két nap után sárba szállanak, de a Habsburg-ház nagyreményű ivadékára, Ferencz József főherczegre, ki első fellépésekor e nemzet szeretetét magáévé tette, egy fényes trónus öröksége vár, mely erejét a szabadságból meríti, s melyet ősi fényében megőrizni a bécsi politika szerencsétlen mechanizmusával bajosan lehet. A dynastia csak tehát választania kell saját java s egy korhadó kormányrendszer tartogatása között.»

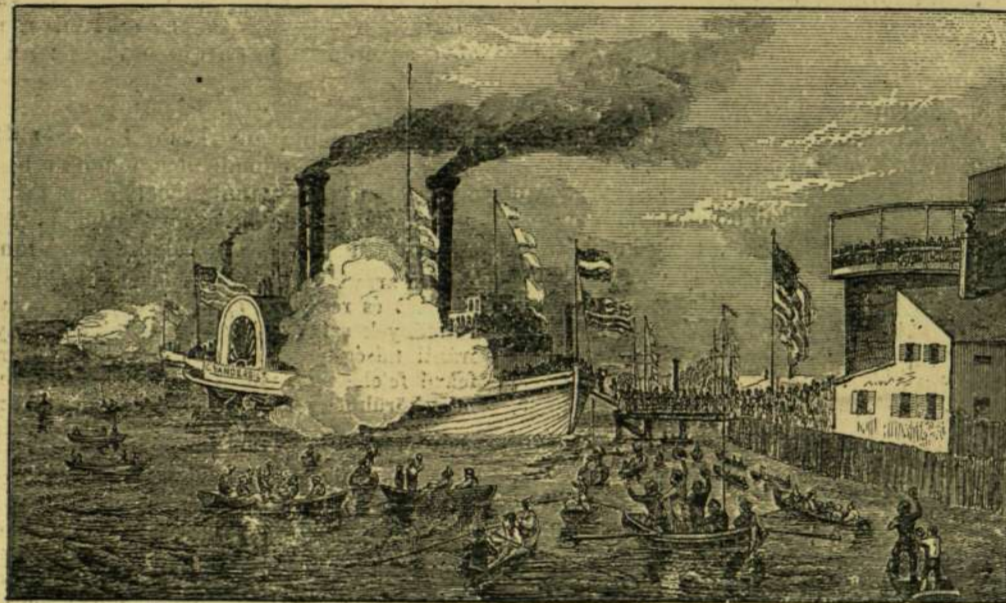
Midőn Jellachich már közel volt a fővárosához: Kossuth bejelenté, hogy elmegy a népesebb városokba a népfőlkélek szervezni s akkor mondá a következő hatalmas beszéde:

«Mélytázasan megengedni, hogy mielőtt az ülés a maga rendén megnyíljon, egy pár szót szólhassak. (Halljuk!) Én lelkeimben fel vagyok indulva azon gondolatról, hogy ármányok, árulásnak neveltség satyrája, egy nemzet feletti győzelme,

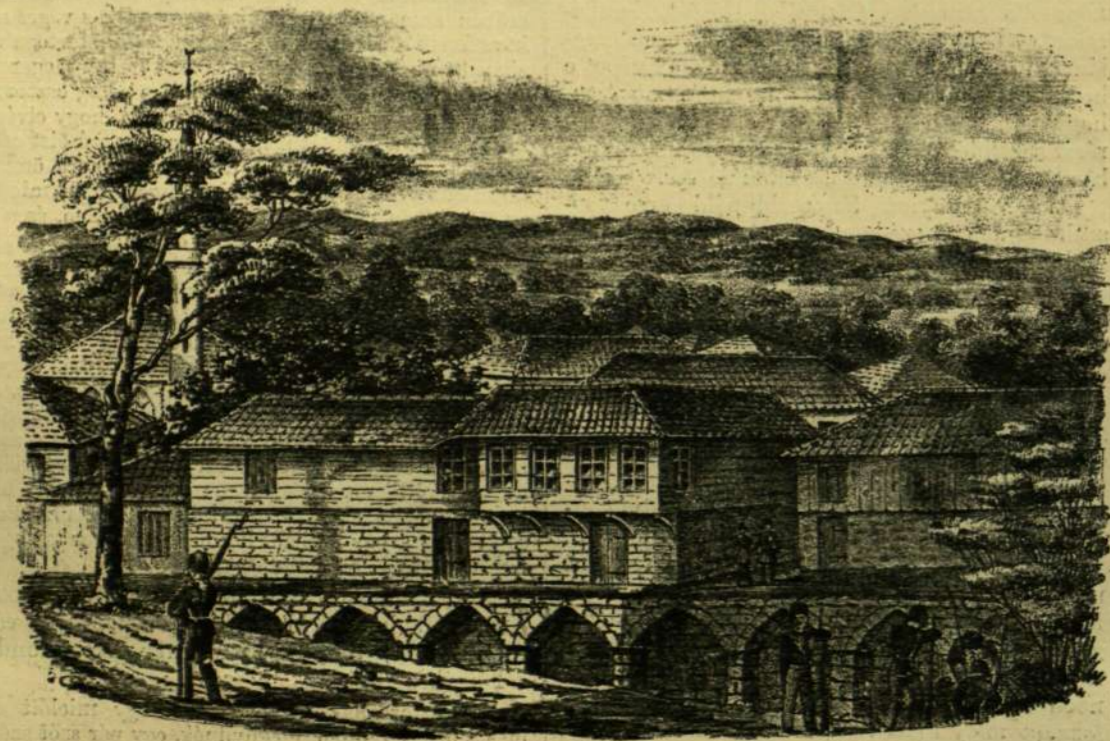

KOSSUTH ELINDULÁSA KIUTAHIÁBÓL.

Egykoru rajz.

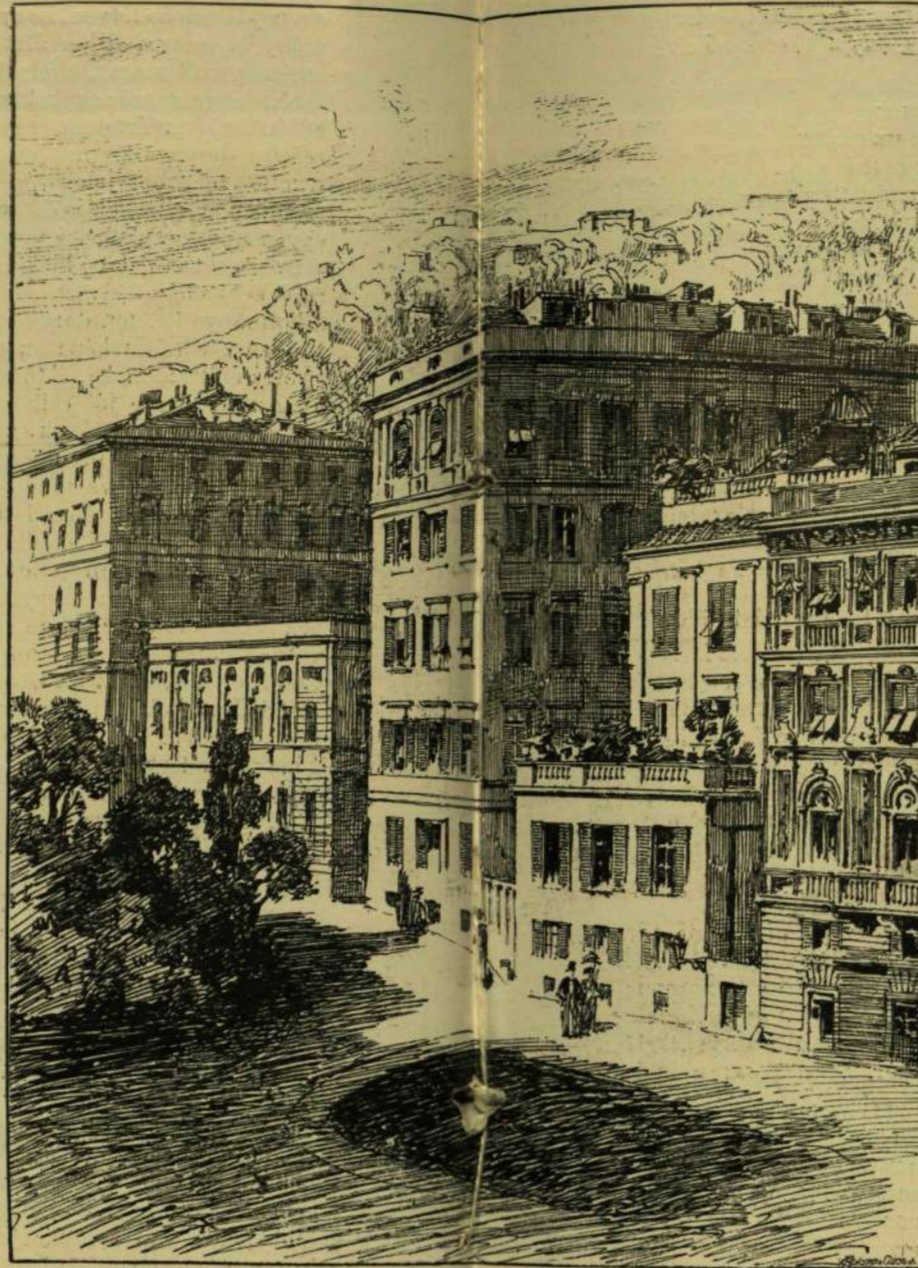

A 'Kossuth Amerikában' című, 1852-ben megjelent könyvből.
KOSSUTH MEGÉRKEZÉSE AMERIKÁBA.

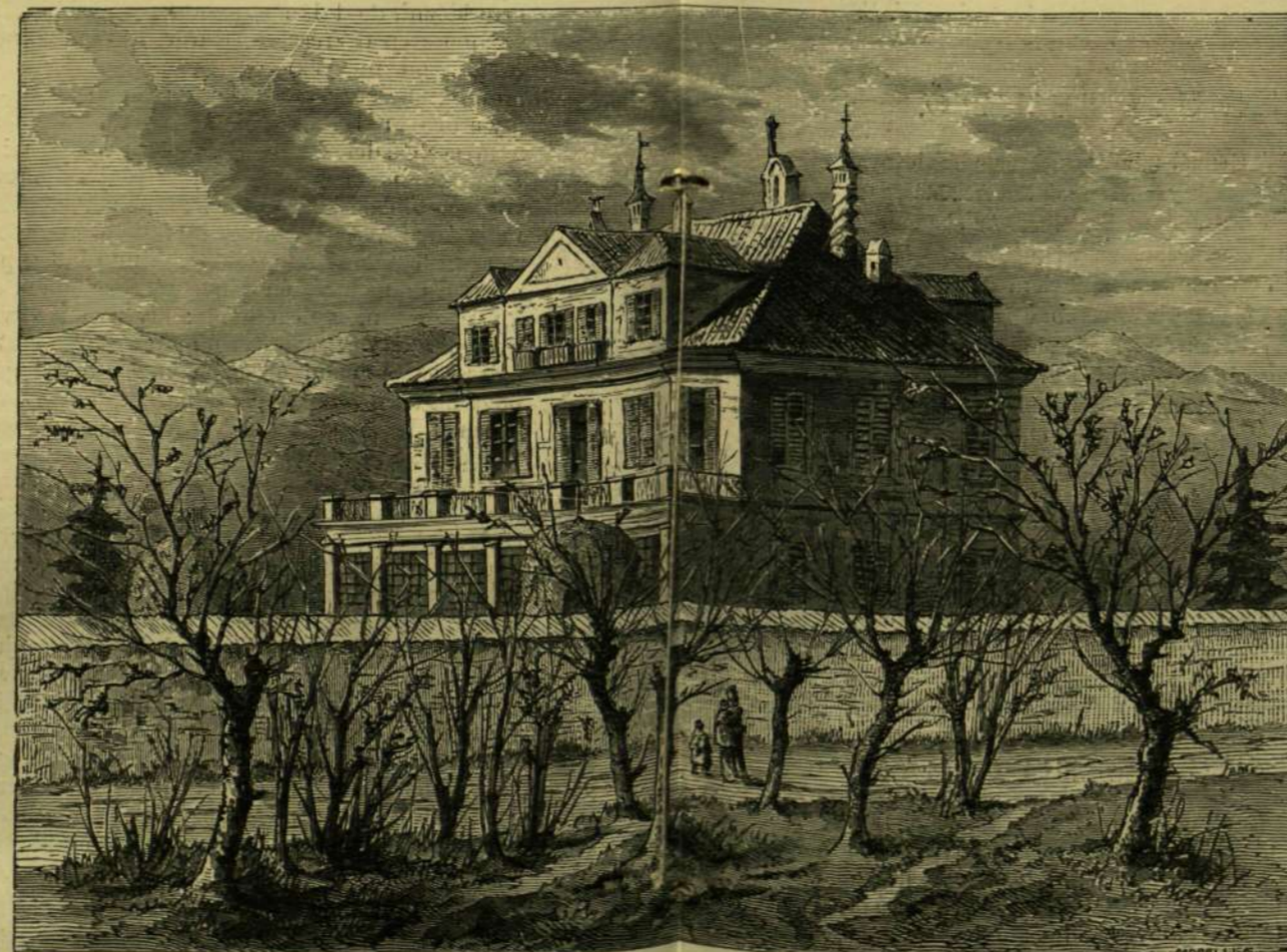

KOSSUTH LAKÁSA SUMLÁBAN.

Egykoru rajz.

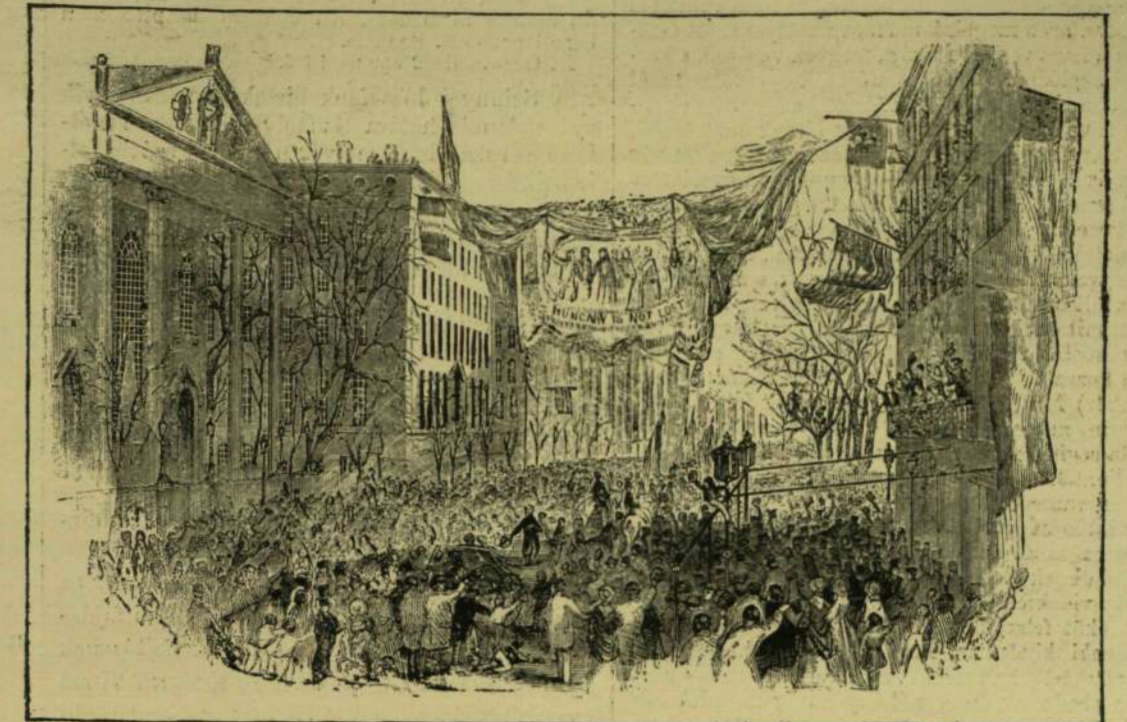

Fénykép után rajzolta Dörre Tivadar.
KOSSUTH LAKÓHÁZA GENUÁBAN.

KOSSUTH EGYKORI HÁZA COLLEGNO AL BARACCONEBAN.

Egy olasz festő 1877. évi rajza.

A 'Kossuth Amerikában' című, 1852-ben megjelent könyvből.
EGY FELDÍSZÍTETT UTCA NEW-YORKBAN.

A 'Kossuth Amerikában' című, 1852-ben megjelent könyvből.
A KOSSUTH TISZTELETÉRE A TŰZÉRSÉG FELETT TARTOTT SZEMLE NEW-YORKBAN.

1852. évi amerikai metaszt után.
LAKOMA KOSSUTH TISZTELETÉRE NEW-YORKBAN, AZ ASTORHOUSEBAN.

1852. évi amerikai metaszt után.

esaknem sikerül; hogy 40—50 ezer hitvány ember bejön az országba, s úgyszólván kardvágás nélkül foglalja el a hazát. En nem érke magamban annyi erőt, hogy ezt túrjam. Fél óra múlva mint a miniszterelnök által kiküldött biztos, de ha nem volnék is kiküldve, azon megbízásnál fogva, melyet saját érzetem s a haza vesztélye nyújt, megyek vasúton, s kezdem Czeglednél felhíni a népet, hogy tömegestül fegyverbe keljen. (Kitörő éljenzés) s így megyek tovább faluról falura és vagy nem látunk önkökből, vagy látunk mint utócsapatját azon seregnek, mely maga is képes lesz semmivé tenni azon gyalázatos rabló esordát. (Lelkesedés.) Fél óra múlva zászló van kezemben s indulok; hogy hol kezdem, megmondottam, hogy merre fogok menni, nem tudom, de megyek arra, merre a körülmények, a nép hangulata s lelkesedése fogja adni az irányt. Első kérésem tehát, mit önkökhöz akarok intézni az: hogy ha van önkök között valaki, ki testvérül kezelt akar nyújtani, isten hozza. (Többen lelkesedve felkiáltanak: «Megyünk!») Másodszor pedig én azt gondolom, hogy valamint nekem isten és jó barátaim s a nép hangulata segítségével talán sikerülend támasztani egy kis ellentállást az ellenség ellenében: úgy önkök között is vannak sokan, kik más vidékeken hasonló vagy talán nagyobb sikerrel is működhettek. Vélekedésem tehát az volna: méltóztassanak ezt első teendőjüknél tekinteni. Irja fel mindenki, hogy melyik vidékre kíván menni, és e részben a miniszterelnököt felszólítottam, s ő csak azt várja, hogy mindenki kijelentse, hová akar menni. (Helyes, megyünk!) S ha aztán — mint reményem — annyian akadnának, hogy néhány napig nem lehetne ülést tartani, hagyján, tehát ne legyen ülés, hanem emeljék fel karjaikat, s teremtsünk népet, melyet a hazát megvédehessek. Ez a második, mit mondani akartam. A 3-ik az, miként csak most is, míg szerény lakomból idáig jöttem s szétértem, láttam, mennyi tömörked ember van itt Pesten, s ha magát a karzatot tekintem is, meg vagyok győződve, hogy ha mindenki nem mást, mint követ vesz is kezébe, s felteszi magában, s megesküszik az örökké való isten előtt, hogy nem nyugszik addig, míg egy rablót meg nem öl: ez maga semmivé tetheti azon rablócsordát. (A karzaton többen: «Megtesszük.» Éljenzés.)

KOSSUTH KÉT GYÁSZA.

Együtt emeli a halhatatlanságba a nemzet forró lelkesedése nagy szabadsághősével annak két legkedvesebb halottját is: hű nejét és oly korán elhunyt leányát. Ez a két vesztés volt az, mely Kossuth nagy szívét legmélyebben sebezte hosszú életén át, s most, mikor letört az agg főrsz, melynek százados koronája büszkén nézett végig az általa újra alkotott nemzeten, mindhárom nevét egy koszorúba fonja az utókor hálaadó kegyele, osztoznak vele a történelem sugárzó dicsfényében s bevésk alakokat a maradvóság éreztőlájába, mint azok, a kik Kossuthot legjobban szerették s a kiket a megdicsőült legjobban szeretett.

Mert Kossuthban a férj és atya gyöngédsége nem kisebb, csak intenzívebb éretnyeknek vált forrásává, mint a hazafi lángoló szeretete. Megható látni, mikor leszakad lelkeről örömtelen életének két legszebb csillaga, mint borítja el a néma fájdalom s reszkető kezekkel mint fogalmazza meg maga leányának gyászjelentését, nejeinek siriratát.

Leánya, az oly korán letört virágszál, apja legszebb örömet vitte sirba. 1844-ben született, alig volt öt éves, amikor el kellett hagynia az édes szülőföldet, hogy idegen világ zajába vigye sorvadni gyöngéd lelkét, s ez a változás mély nyomat hagyott gyermeki kedélyében. Londonban gyakran látta Rónay Jácint az apai háznál, s mint naplójában írja róla: «szelíd, szótlan volt a kedves gyermek; bánatos arcán szenvedés borongott, mintha már ott lebegett volna föllette a halál angyala, hogy elksérje a hosszú, hosszú álomra.» Kossuth maga írta meg számára a gyászjelentés, s az egyszerű, minden eszközön nélküli gyászszéküla, legméltóbb az apai fájdalom mélységéhez, — így hangzott:

«Luigi Kossuth antico governatore d'Ungheria e Teresa Kossuth nata Meszlényi in nome loro e dei Figli Francesco e Luigi Kossuth ingegneri civili presso il Ministero dei lavori Pubbli, partecipino, dolentissimi la notizia della morte di

Vilma Kossuth
cara ed unica loro figlia, morte in esiglio, a Nervi addi 22 aprile, nella età di anni dieciotto dopo lunghe e dolorosa malattia.
I funerali avranno luogo addi 24 aprile alle ore 11 del mattino in Genova, nel cimitero da protestanti inglesi presso S. Benigno.
Di Genova il 22 aprile 1862.*

A Szinyei Józsefnek birtokában levő egyik gyászjelentés háttára Szokoly Viktor a következő sorokat írta, melyek pár rövid szóval jellemzik az akkori kort:

«E gyászjelentést Kossuth bizalmasa, Hevessy úr utján én kaptam Budapesten, mint akkor szerkesztő, s ki az emigrációra vonatkozó adatok beszerzése végett sűrű érintkezésben állottam. Illőnek találtam a Parteczedulát mind eredetijében, mind magyar fordításában akkor legtekintélyesebb lapunkban, a «Pesti Napló»-ban azonnal közléstenni. B. Kemény Zsigmond ki is nyomatta, a kicsinyeskedő cenzura azonban lefoglalta miatta a lapot s a közleményt kivette.»

Ez volt egyik legsötétebb lapja az elnyomtatás gyűlöletes korszakának!

Minderről Kossuth aligha értesült, s csak az magyarázza meg, hogy a legmélyebb apai fájdalommal háborodhatott föl a «Magyar Sajtó»-nak azon eljárása fölött, hogy a lap a Kossuth Vilma gyászírát látszólagos figyelmetlenséggel rövid pár sor apró betűs hírből jelentette közönségének. Ha tudta volna Kossuth, hogy a magyar nemzet kegyeletének minden lüktetése a hatalom szuronyai állnak őrt, nem írta volna meg azt a fájó méltatlankodással telt levelet Vukovics Sebőhöz, melynek egyes passusait Rónay Jácint papirra vetett följegyzései őrizték meg s melyet 1862 jul. 7-ről Ragaczból keltetett.

... «Hogy egy szerény száműzött, — írja ebben a többek közt, — ki 13 év óta eszi a hazátlan vándor keserű kenyérét, sokszor inségben, nyomorúságban, ki az élet küszöbén 18 éves leányát elveszti, kihez két világrészről özönlöttek a részvétnyilatkozatok... Hazámban nem akadt egy ember is, kinek szerencsétlenségemben eszébe jutott volna annyit mondani: «ember, részt veszek fájdalmadban!» Ezt még nem bannám, mert őket ismerni tanított volna meg; de a lapok nem hallgattak, hanem oly modorban emlékeztek meg szerencsétlenségéről, mely a részvétlenségre inzultust tetézett.

«Hogyan adta a «Magyar Sajtó» leányom halálát! Azen lap, mely magát pártunk organumának hazudja! Említi a színházi és utcazi spektakulumok, a piaci skandalumok kofa híveinek szeméjé közé odadobva, markirozott gúnyos figyelmetlenséggel... és ezt azon lap, melyet pártunk vezetői otthon organumukul választottak. Ez gúny, inzultus, malicia, melyet, ha Mathuzálem korát érném is, soha sem fognék megbocsátani.

«Az undor, mely minden eremet eltölti, midőn e szivtelen nemzedékre gondolok, nincs, nem lesz befolyással kötelességem érzetere a haza iránt. Szolgálni fogom, míg csak javára lehetni gondolhatok, mert szolgálatomra szükség van. A szóba: «hon», nemcsak a jelen nemzedéket, hanem a múltnak kegyeletes emlékeit, s a még nem született nemzedékek jövődjét belefoglalom. Ha csak a jelen szivtelen, haláttalan, gyenge nemzedékre figyelnek, undorral fordulnak el a közéletől. Türeknedi fogok hiven, mint mindig. «ut salvam faciam rempublicam», daczára az élő nemzedéknek, mely, úgy látom, fél inkább, mint vágyik megmentetni; de ha megmentve láthatnám azon nap, melyen ezt látnám, — le-ráznám sarumról az otthoni port, s «degen földre, önkéntes számkivetésbe vinném fíradt fejemet meghalni, mert a szivtelen nemzedékek egy levegőt szívní, vele szociális érintkezésben élni, nem tudnék, nem fogok soha.»

* Magyarul: Kossuth Lajos Magyarország volt kormányzója, s Kossuth, szül. Meszlényi Teréz, saját és fiaik, Kossuth Ferenc és Lajos, a közmunka-miniszteriumnál alkalmazott polgári mérnökök nevében, fájdalommal tudatják szeretetlenségét leányok Vilma halálát, ki hosszas fájdalmas betegség után álte 18-dik évében, april 22-én meghalt Nervi-ben, a száműzetésben. A temetés april 24-én délelőtt Lessz Genuában a San. Benigno protestáns angol temetőben. Genova, 1862. Aprilis 22-én.

Alig pár évvel utóbb Kossuth nagy lelkét újabb csapás rázza meg hű neje elvesztésében. Az 1866 év január 16-ik napján Kossuth Ferenc azzal fordult a Londonban élő Rónayhoz, mint egykorú tanárához, fordítá a latinra és küldené el neki elhalt édes anyja következő siriratát:

MEMORIAE
THERESIAE DE MESZLÉNY
KOSSUTH LAJOS
MAGYARORSZÁG KORMÁNYZÓJA
IMÁDOTT NEJÉNEK
MINDEN NŐI ÉS ANYAI ERÉNYEK
PÉLDÁNYKÉPEINEK
AZ ÖRÖKRE VIGASZTALHATLAN
FÉLJ
ÉS KESERGŐ FIAI
FERENCZ ÉS LAJOS
EZEN EMLÉKSÖBROT
SZENTELÉK.

ELHUNYT SZÁMŰZETÉSÉBEN
TURINBAN PIEMONTRBAN
SZEPTEMBER 1865.

Rónay erre a következő latin fordítást küldte meg:

MEMORIAE
THERESIAE DE MESZLÉNY
CONJUGIS ADORATAE
LUDOVICI KOSSUTH
GUBERNATORIS REGNI HUNGARIAE.
CONJUGI ET MATRI
OMNIBUS VIRTUTIBUS ADORNATAE
MARITUS INCONSOLABILIS
ET
FILII LUGENTES
FRANCISUS ET LUDOVICUS
HOC POSUERE MONUMENTUM

DECESSIT VITA IN EXILIO
AUGUSTAE TAURINORUM
PRIMA DIE SEPTEMBRIS ANNO 1865
VAGY:
MARITUS LUGENS
CONSORTI PISSIMAE
FILII FLORENTES
MATRI OPTIMAE
SACRUM HOC POSUERE MONUMENTUM.

E felirat lényeges módosításokkal került reá a sirra. Kossuth a negyedik sorba saját neve alá a «De» szócskát szúrta be, a 7-dik sort az 5-dik helyére tette s egyes kifejezéseket is megváltoztatott.

V. S.

A GENUAI TEMETŐ.

Azok, a kik Genuában a Kossuth neje és leányasírját meglátogatták, rendszeren sok tudakozódás, sok idővesztegetés után jutottak célhoz. Az oka ennek abban rejlett, mert Genua nagy temetője *Staglieno*, a várostól ¼ órányira van a Riviera di Levantén, tehát a keleti oldalon, a Bisagno völgyében. Nagy-szerű temető ez, művészeti szempontból a legszebb-egész Olaszországban. De nem itt kell keresni a Kossuth-család síremlékét, mert a stagnenói temető 1853 után kezdetett meg s inkább katolikusok számára. Ellenben a város nyugati végén a Riviera di Ponente felől, a világító-torony háta mögötti *San Benigno* nevű erődötől és kaszárnyától nem messze, a várfalak mellett van az úgynevezett *Cimiterio degli inglesi* (angol temető) egy közsirt oldalában; ott volt Kossuth neje és Vilma leánya az ismert jelvény, egy márványból faragott térdre boruló géniusz alatt eltemetve.

KOSSUTH AMERIKÁBAN.

Kossuth és menekült társai szabadságharc lezajlása után Törökország védszárnyai alatt kerestek és találtak menedéket. A török nagylelkű vendégszeretete, saját békeje és biztonságos közléstetésével is megvédelmezte őket az osztrák és orosz hatalom ellen, melyek kiadatásukat követelték. De menedékük nem volt sokkal jobb a rabságnál: internálás volt a neve.

Törökországban töltött terhes és örömszegény tízenyolc hó után 1851, nyarán végre ütött Kossuthra néve is a szabadsulás órája. Az éjszak-amerikai Egyesült-Államok kormánya az angol követ addig batoritgatták a portát, hogy szembeszállva az osztrák kormány ellenkező követeléseivel, az internálást megszüntette s megnyitá nagy foglya: Kossuth előtt a nagy világ kapuit. Szabad választása volt angol vagy amerikai hajóra szállni; ő ez utóbbit fogadta el. Gumlejek s kultántól oldalához rendelt díszes, csaknem fényes kísérettel jött. Smyrnában pedig szeptember 10-én az amerikai «Mississippi» nevű hadi fregattra szállt, melyet a hatalmas köztársaság kormánya a «Kongresszus vendégének» szabad rendelkezésére bocsátott. Neje, gyermekei, ezek nevelője, *Karády*, katonai segéde és elválhatlan hű kísérője, a derek *Ihász* Dániel ezredes, néhány honvédtiszt, végül akkortáji titkára, az olasz *Adriano Lemmi* képezték egész kíséretét. Mintegy 50-en voltak összesen, kik a nagy férfit követték s megosztani készülvén balsorsát, részeseivé lőnek dicsőségének is.

Eredeti terve volt egyenesen Amerikába hajózni, s csak onnan visszatérve látogatni meg Angliát. Utközben megváltoztatta «szándékát» s «Gibraltárban elhagyván a «Mississippi»-t, angol gőzösre szállt, melynek Southamptonban kellett kikötnie. *Southamptonba* érkezével, azon perczől, melyben lábát angol földre tevő, kezdődik azon diadalmenet, mely Kossuthot Anglián és Éjszak-Amerikán át kísérel.

Palmerston lord Broadlandba jött, Southamptonhoz közel fekvő jóságára, azon nyíltan kimondott szándékkal, hogy ott fogadja Kossuthot. Lord *Dudley Stuart*, *Palmerston* barátja, de még melegebb és igazabb barátja a lengyeleknek és nekünk magyaroknak, intézte azt el így. *De Kossuthot* semmi módon nem lehetett rávenni, hogy *Palmerston*hoz közelítsen, miután rendíthetetlenül meg volt győződve, miszerint a híres miniszternek csak egy szavába került volna, s megakadályozható vala az orosz czár intervenczióját. E miatt az arisztokrácia teljesen visszavonult tőle, bár eleinte kész volt színtoly kiintetással fogadni őt is, mint később *Garibaldi*. A nép ellenben annál nagyobb szeretettel karolta föl, a középosztály föl le a legutolsó rétegekig.

Londonba jöven, a város küldöttsége élén a *Lordmayor* üdvözölte. Órák multak, míg a menet, a lelkesedéstől túlaradó tömegen át bajosan és lassu léptekkel áthatolva, a *Guilddhall* elérhető. S itt tartá aztán Kossuth angol nyelven roppant szenzációt költött két órányi beszédét az orosz intervenczió és az orosz politika ellen.

Szóltott aztán népgyűléseken, s több más alkalommal, hasonló szerencsével — úgy Londonban, mint Anglián és Skócián egyéb nagy városokban. A vidéki városok pedig versenyre keltek egymással, hogy még London is túltegyenek, s különösen a birminghami és manchesteri fogadtatásához hasonlólt alig látott még Anglián.

Az ellenséges «Times» is kénytelen volt bevallani, hogy az «apostolok óta» nem adatott embernek annyi nyelven szólni a világ népeire, mint Kossuthnak.

1851. nov. 20 án reggel 7 órakor hagyta el *Kossuth* Londont. Meghatva köszönte meg a kesergő magyar nép millióinak nevében s főlemelő barátságát és szeretetét, aztán pedig a töltéshez sietett, hová a nép ezernyi lobogóval s egetverő éljenzéssel követe. «*Jupiter*», a «Peninsular és Oriental Company» nevű társaság gyönyörű gőzöse ép akkor érkezett a kikötőbe, s midőn kevély árbocza in a magyar lobogó összelekkelt az angollal, — a partról felzúduló háromszoros «éljen» túlharsogta az elsütött ágyúk dőrejt. Kossuthot a szó szoros értelmében majd zéttépték. Mindenki kezét szoritani akart, mindenki egy «istenhöz»-ot mondani, s míg a southamptoni vizen lassu méltósággal lebegő «*Jupiter*»-ből egy porczika látható volt, világrét sem távozott volna egy ember is a kikötőből.

Másnap, mintegy reggeli 9 óra tájban, megdördült végre a jeladó ágyú, mely a «Humboldt» gőzös közeledését hirdeté. Homályos, ködös reggeli lévén, úgy nyújtózott el s mozgott a tengeren, mint valami tüzes sárkány. Néhány percz múlva *Kossuth* és neje, valamint környezete, névszerint *Pulszky* Ferenc és felesége, *Bethlen* Gergely

gróf ezredes, *Ihász* Dániel alezredes, *Hajnik* Pál, *Nagy* Péter titkár, *Adriano Lemmi* (Mazini megbízottja), *Török* Lajos kapitány s a kormányzó hű szolgálója, *Jóska* a földézetten voltak; sokan csak itt váltak meg a társaságtól, könnyes szemmel nézve a partról eljenző tömeg közt, a mint a hatalmas hajó elindult.

December 5-én éjfélt után néhány perczrel egy röppentyű szállt a magasa a «Humboldt» földézetéről, annak jeléül, hogy *Nevhawen* kikötőhöz közeledik, e jelt nyomban több ágyúlövés is követe, a partról hasonlókkal viszonzotatva.

Miután *Kossuth* a «Humboldt» kapitányától és legénységétől szívélyesen elbucszott, csónakokon kíséretével együtt partra s ott dr. *Deane* házához szállott. Polgárok, katonatisztek, hivatalnokok és a többi, itt is oly nagy számmal jelentkeztek még, hogy Kossuth csak három óra tájban volt képes visszahúzódni. Kevéssel előbb egy newyorki kalauzhajó érkezett, tudatván, hogy az ünneplés fogadást másnapra tervezik.

A newyorki parthoz közel több mint ezer hajó a világ minden részéből ide gyűlte, óriási lelkesedéssel kívánczolták a magyar főnököt. Minden árboczon vigan lengett az edző szellőben az idegen színek közt a magyar nemzeti lobogó, a földézetet, köteleket árboczosarakat, szóval minden talpalattnyi szilárd helyet a beláthatlan tömeggé olvadt a nép foglalta el. S míg a legkö-

KOSSUTH NEJÉNEK SÍREMLÉKE GENUÁBAN.

zelebbi csillag-sánczon egy ütég magyar tüzer kezdett üdvölvéseket, egetrázó morajjal visszhangzott a tenger száz ponton, a mindenfelől hangzó zene, s egetrázó éljenzés kábító zajjal tölték el a levegőt.

Alig érinté *Kossuth* lába a földet, már vállaira kapta őt a tömeg, s újongó éljenzés közt vívé azon óriási sátor felé, mely egyenesen e célra készült, s tömörked magyar és amerikai lobogóval díszítve, egész kis várnak tetszett messziről. Kossuth egy gazdag szőnyeggel borított emelvényen foglalt helyet.

Számos tisztelgők után a new-yorki bizottság lépett az ünnepelt elé, s annak élőke néhány meleg s átértett szóval tolmácsolván Amerika rokonszenvét a bukásában is dicső magyar nemzet iránt, városok látogatására hívta meg őt. Kossuth majdnem könyekig megindulva válaszolt. A sátor bemenetét elzáró függönyök félrehozatván, Kossuth utólag zajos lelkesedéssel üdvözölteték a számban folyvást gyarapodó tömeg által. Két díszruhás nemzetőr ezután *Scott* tábornok gyönyörű lovát vezette elő. *Kossuth* könnyedén szökött fel a paripa háttára, s nagynehezen keresztülhalván a körötte hullámozó néptengeren, szemlét tartott a négy dandára — két lovas és gyalog ezred, — menő katonaság fölött. Több ezred ez alkalommal Kossuth-kalapot viselt, s midőn Kossuth elnyargalt előttük, a közlekedés mamaróstit megfogott vitézek szuronyaik hegyére tűzve eskőjukat, sipkájukat, míg a zászlók tisztelkedve hajlanak a földre, a

fegyelem szigorát feledő hévvel csatlakoztak a polgárok tüntetéseihez.

Bevégződvén a díszszemle, megindult végre *Kossuth* New-York felé.

New-Yorkot aranyos fölratoktól ragyogó diadalív, szőnyeg, óriási virágfüzér, tömörked lobogó ékíték. A paloták erkélyeit díszbe öltözött hölgyek foglalták el, koszorúkat szórvan onnan a lassan bevonuló Kossuth elé, míg lenn a követezen ember hátán ember tolongott, zajos éljenzéseivel csaknem elsédítve a magasból azon ezreket, kik a földről a tetőkre, lámpásokra, kürtökre, szóval oda szorultak, a hol egy kis helyet találtak. Legalább ezer helyen Kossuth arczképe volt látható.

Kossuth szállását egész nap ostrom alatt tartotta a közönség. Este az ezredek vonultak el harsogó zenezóval ablakai előtt. Majd tízjáték és fényes kivilágítás következett. A kegyelet csak éjfélt után adta meg Kossuthnak, mire legnagyobb szüksége volt, a nyugalmat és pihenést.

Lehetetlenség volna ama tisztelgések, ünnepek, üdvözlések és azokra adott válaszok sorát mind megemlíteni, melyek Kossuthnak amerikai tartózkodását az időben oly páratlanul teszik a történelemben. Egy lakomat azonban, melyet tisztelőit az Astorhouseban rendeztek, lehetetlen emlegetni hagynunk.

Az *Astorhouse* a világ legszebb épületeinek egyike. Nevét Astortól, az Egyesült-Államok német származású Krózusától nyerte, ki 500,000 dollárt költött az óriási palotára, s 80 ezer dollárt belső berendezésére. Terjedelméről némi fogalmat nyújthat, hogy egy szárnyát fogadóvá alakították át, melynek 390 vendégszobája volt. Az étterem most fulladtságig megtelt. Óriás tükrök százszorosán verve vissza a gályaszerű csillárokról reájok eső sugarakat, fényvel árasztának el mindent, míg az asztala helyezett s a falakat szegélyező virág-erdő kábító illattal üdvözölte már messziről a közeledőt. A hölgyek emelvényen tündököltek; az irodalmi és művészeti matadorok pedig e dús teretükü asztalt öveztek körül festői rendtelenséggel. Miután a new-yorki főlapok szerkesztői elmondták felköszöntőiket, fölemelkedett végre *Kossuth* s ekkor tartotta egyikét legszebb beszédeinek, melyben óriási lelkesedés között ismertette a magyar kérdést, az amerikai közönség előtt. A két óra hosszágú tartó beszédet, mely pedig csak rögtönzött volt, másnap hasábjai élén köztölték az amerikai lapok.

Nincs terünk az egyes ovációkról szólni, melyekkel *Kossuth* az Egyesült-Államok roppant területén mindenütt, még a rabszolgatartó államokban is fogadtattott. A fő, hogy ő mint az «Amerikai nép és kongresszus vendége» szállott ki s Washingtonban a kongresszus mindkét házába is mint ilyen vezetett be, s mint ilyen ült az elnök jobbán a Fehér-házban. Őly megtiszteltetés, melyben *Lafayette* óta senki sem részesült. Amerika különböző helyein száznál több beszédet mondott *Kossuth* angolul.

Az 1852-ik év nyarán *Kossuth* amerikai diadaltját befejezve, visszatért Európába.

KOSSUTH LAJOS HÁROM AMERIKAI FÉNYKÉPE.

Kossuth Lajos nagy hazánkfíróll 1851—52-ik évi amerikai időzése alatt valószínűleg számos fénykép készült; de a fényképek még nem a mostani fotografiai módszer szerint — mely csak 1851-ben lett ismeretessé, — hanem az akkor divatban levő u. n. daguerreotyp-módszer szerint készültek.

Nagy hazánkfia az Egyesült-Államokban, a merre járt, mindenütt meghódította magának az amerikai nép rokonszenvét s biztosra vehető, hogy azok emléklő arcmását is mindenféle másolatokban megörökítve birni akarták, s ő — a közöhsajtásnak engedve — gyakran állt a fényképezés előtt, sőt néha a festő ecsetje előtt is. Pl. *Chicago*ban értesültem arról, hogy ott lakai birtokában *Kossuth*nak jól sikerült festett arczképe van. Minden utójárásom daczára azonban a tulajdonosra nem sikerült ráakadnom, s így a képet nem láthatam. Több helyen láttam azonban Amerikában magánosoknál *Kossuth*nak elég jól sikerült apró mellszobrocskát s különösen fa- vagy aczélmetszeti arczképeit, mely utóbbi képek nyilván *Kossuth*nak daguerreotyp fényképei után készültek.

Mindenzen másolatok között a legnagyobb becses birnának Kossuthnak az utóbb említett daguerreotyp-módszer szerint készített fényképei és pedig azért, mert ez a fotografiai eljárás akkoriban Amerikában a tökély magas fokán állt s e módszer szerint akkor már igen hű fényképeket lehetett készíteni.

Hazánkba tudtommal eddig Kossuthnak csak egyetlen amerikai fényképe került, az, melynek másolatát lapunk 1892. évi 38. számában közölte. Ez a fénykép azonban kis alakú és nem tartozik a jobb fajta daguerreotypok közé.

Kossuth eddig ismert legkiválóbb daguerreotyp képeinek én jutottam birtokába a múlt 1893. év május havában Bostonban.

Az eset egészen véletlenül történt.

Bostonban tartózkodásom alatt ugyanis egy ottani napilap *Mr. Josiah J. Hawes* nevű 82 éves, híres öreg bostoni fényképész arcképét s életrajzát közölte, ki a 40-es években a daguerreotypiának meghonosítója és első művelője volt Amerikában. *Mr. Hawes* a daguerreotypiát Franciaországban magától a módszer föltalálójától, Daguerre-től tanulta s azután a lehető legnagyobb tökéletességre

vitte. Mikor ismét visszatért hazájába, Amerikának legkiválóbb férfi és hölgyei keresték föl bostoni műtermét, hogy ott magukat levétessek. Az említett bostoni lap, az életrajzzal kapcsolatban, mutatványul több másolatot is közölt, az öreg fényképész régi daguerreotyp képei után. Csupa amerikai kitünőségek arcképei voltak. Meglepetésemre azonban köztük találtam Kossuthnak egy álló képét is, mely az öreg fényképész birtokában levő eredeti daguerreotyp után készült.

Mi volt természetesebb, minthogy siettem *Mr. Hawes*-hoz s kértem, mutassa meg az eredeti fényképet. *Mr. Hawes* kérésemet készségesen teljesítette s hozzá tette, hogy ilyen kép a gyűjteményében valószínűleg még több is lesz. Erre fölkerem az öregot, engedje meg, hogy gyűjteményét átkutathassam; mit ő szívesen meg is engedett s én — sürgős dolgaim dacára — három teljes napot töltöttem *Mr. Hawes* műtermében s a mintegy két ezer darabból álló daguerreotyp gyűjteményt sorra átvizsgáltam.

Soha ennél szebb fénykép-gyűjteményt életemben nem láttam. A daguerreotypia művészete csak most tárult föl előttem s meggyőződtem, hogy az arcfényképezés a daguerreotypia letűnté óta nem haladott, hanem — bizonyos tekintetben — csak hanyatlott.

Rendre gyönyörködtem Amerika leghíresebb férfiainak s asszonyainak arcképeiben, s elragadt az a bámulatos lágyággal párosult mélység és élethűség, mely a daguerreotyp-képeket utánozhatatlannak teszi.

Legnagyobb volt azonban örömem, midőn a gyűjteményből sorra kerültek elő Kossuthnak szebbnél szebb fényképei s köztük több olyan, melyek a daguerreotypia valóságos remekeinek mondhatók. Összesen 17 darab Kossuth-daguerreotypot találtam. És pedig két mellképet, tíz állóképet és öt csoportképet, mely utóbbiakon Kossuth és Pulszky Ferencz együtt vannak levéve.

Az öreg fényképész, e képek közül — jó szöveget és jó pénzt — egy-két példányt szívesen átengedett volna, de valamennyitől sehogysem akart megválni. Én pedig föltettem magamban, hogy, ha csak lehet, az egész gyűjteményt haza hozom Magyarországra s addig érveltem, míg végre sikerült a jó öreg fényképészt meglágyítanom. Legjobban hatott az az argumentálásom, hogy e képeknek legillőbb helyük Magyarországon van, hol azok örökké tisztelőben és becsületben fognak részesülni s velük együtt kegyelettel fogják emlegetni annak nevéit is, ki azokat készí-

tette. *Mr. Hawes* sopánkodva ugyan, de végre belenyugodott, hogy megválnon «régi barátjaitól», mint ő a képeket nevezé; de előbb az állóképről, mely előtte a legkedvesebb volt, a mostani fotografiai rendszer szerint másolatot készített magának.

Lapunk múlt számában a három rendbeli Hawes-féle kép közül közöltük a mellképet és az álló képet. A Kossuthot és Pulszkyt föltűntető kép másolatát lapunk mai számában láthatja az olvasó. Műbecsre és történeti értékre nézve legelő áll a képek között *Kossuth mellképe*. Ilyen két példány van birtokomban. Az egyik az arcz erősen meg van karczolva, ez azonban kijavítható. A másik példány teljesebb ép. A lapunkban közölt mellkép-másolat az eredetivel megegyező nagyságú. Szakértők tudják, hogy ekkora nagyságú jól sikerült daguerreotyp-arckép nagy ritkán látható s Kossuthnak *Mr. Hawes*-féle mellkép-daguerreotypja a fotografálás e nemének valóságos remeke. Az eredeti fénykép szépsége és természetessége annyira sajtószert, hogy azt másolat utól nem érheti; de azért már a máso-

KOSSUTH 1858-BAN.

Kossuth akadémiai körítaja alkalmával fölvevő s most Czernatony Lajos birtokában levő fénykép után.

latnál is láthatjuk, hogy Kossuthnak — a legutóbbi öreg korában készült fényképein kívül — a Hawes-féle mellkép-daguerreotypnál jobb s hűbb arcképe eddig nem ismeretes.

Kossuthnak a 40-es és 50-es években hazánkban és a külföldön nyomtatásban megjelent arcképei, — mint az eféle képek rendszeren, — valamennyien többé-kevésbé idealizálva vannak s általuk az élő alakról hű fogalmat nyerni — lehetetlen.

A Hawes-féle fénykép az egyedüli, mely a szabadságharc lezajlása után hontalanná vált Kossuthot szépités nélkül, valódi emberi alakjában tünteti föl; arczán ráncok, homlokán gondszántotta redők s egész kifejezésén törődés és szenvedés nyomai láthatók. E kép minden vonásában természetes és hű a megszólalásig; egész valójából, de főként a szeméből oly csodálatos bánat s gyötrő bü tükörözik, hogy szinte lehetetlen megilletődés nélkül szemlélnünk. A nagy hontalannak szenvedése s honfűi bánata csodálatosan van megörökítve ezen az arcképen.

Amerikában létem alatt több intelligens, öreg amerikaival találkoztam, kik Kossuth szónokleit személyesen hallották s vele társaságban is voltak; mind megegyeztek abban, hogy Kossuth társaságban rendszeren szótlan, búskomor volt s az utazás, az ünnepélyek s a folytonos

szónoklás annyira megviselték, hogy néha támogatni kellett, s szónoklati végzetével gyakran kimerülve, alétan rogyott székére.

Ennek a nagy fáradtságnak s tetet, lelket nem kímélő önfeláldozásnak majdnem megszólaló bizonyossága ez a fotográfia, az elveszett hazán búsuló nagy lélek s a gyöngye test szenvedésének e megdöbbentő ábrázolása.

A második daguerreotyp-kép Kossuth álló alakját mutatja tetőtől-talpig látható helyzetben. Lapunk e képet másfélszer nagyított, de csak férdig ábrázolt másolatban közölte. Kossuth e képen födetlen fölvel, fekete bársonyatillába, pantalonba öltözve látható, kezein fekete selyemkeztű és oldalán kard, hasonlóan ahhoz a képhez, mely Kossuthot Pulszkyval együtt tünteti föl. Az alak tartása e képen kissé merev, feszos; de főérdeme e képnek, hogy hűebben tünteti föl Kossuth délczag, karsú természetét, mint bármelyik azonkori fényképe. Hatalmas, széles koponyája ezen a képen is feltűnően nagynek látszik a testhez aránylag. Az arcz e képen kicsinysége miatt nem oly kifejező, mint a nagy mellképen; de itt is szemmel láthatólag ugyanazt a bánatos, szenvedő kifejezést mutatja, mely a mellképen oly meghatóan borong. A simára fésült, hosszú, sűrű haj sajátosságos fekvése ezen a képen is ép úgy, mint a mellképen, azt a gyanút kelti bennünk, hogy nem igazi, hanem vendéghaj; a mi úgy is van; mert tudva levő, hogy Kossuth már a szabadságharc után egy ideig parókat viselt.

Érdekes tárgya e képnek Kossuth puha nemezből készült széles karimájú, tollas kalapja, melyet a kezében tart.

Az amerikaiaknak ugyanis e kalap annyira megtetszett, hogy az ott divatba jött s mintegy két évig «Kossuth hat» (Kossuth kalap) néven általánosan viselték. A merre Kossuth Amerikában járt, a férfiak azzal is ki akarták tüntetni iránta való rokonszenyüket, hogy mindenütt Kossuth-kalapban jelentek meg előtte.

A harmadik daguerreotypen Kossuth és Pulszky Ferencz láthatók együtt lefotografálva. Kossuth itt is az álló fényképen látható magyar ruhába van öltözve s födetlen fölvel, kezével az oldalára kötött kardjára támaszkodva — karszékekben ül. Mellette, de kissé hátrább, Pulszky

Ferencz álló alakja látható. Pulszky tudvalevőleg Kossuth titkárja volt amerikai útjában s eddig ez az egyetlen fénykép ismeretes, melyen ők ketten együtt lefotografálva láthatók. Lapunk ezt a fényképet is, az eredetivel megegyező nagyságú másolatban hozza. Ebből a daguerreotypból 5 példány van birtokomban.

A daguerreotyp képek készítmódjára vonatkozólag megemlítem, hogy azokból egyszeri fölvétellel csak egy képet lehetett készíteni, s mind egyik képhez 20—25 másodpercig kellett állni. Nagyobb számú kép készítéséhez tehát huzamos ideit feszült, mozdulatlan állás volt szükséges, mi elég terhes lehetett.

Mr. Hawes beszélt, hogy *Kossuth* az ő műtermét több ízben meglátogatta s órákat töltött nála. Így volt lehetséges, hogy oly nagy számú sikerült kép készült róla.

Mr. Hawes épen ez utóbbi célból készített oly nagy számú képet Kossuthról s akkoriban a képek darabját 15 dollárért, tehát elég magas ártért adta. Az általam tőle megszerzett példányok az akkori eladásra szánt készlet maradvékai.

Ezeket legközelebb hazai múzeumaink között szándékom örök megőrzés végett szétosztani.

KRÉCSY BÉLA.

KOSSUTH LAJOS HALOTTAS ÁGYÁN. — AMBROSETTI TURINI FÉNYKÉPE FÖLHASZNÁLÁSÁVAL RAJZOLTA ROSKOVICS IGNÁCZ.

KOSSUTH OLAJFESTÉSŰ ARCZKÉPE.

Parlaghy Vilámtól.

Még eléggé emlékeztünkben van az a sikerült arczkép, mely az előtt pár évvel *Kossuth* Lajost egész alakjában s ülő helyzetben ábrázolta mutatta be az Andrássy-úti műcsarnokban. E kép *Parlaghy* Vilma művésznőnk alkotása, ki olyan szerencsés időben kérte meg *Kossuth*ot, hogy az idejével különben igen takarékoskodó aggastyán nem vonakodott a művésznő előtt több ízben ülni s így lehetővé tenni, a mi addig egyszer sem történt meg, hogy egészen a természet után készülhetett el a kép. S hogy *Parlaghy* Vilma mennyi avatottsággal és művészettel alkotta meg e művét, arra nézve elég említenünk, hogy a hazaiakon kívül a német és francia műbírálok is, így egyebek közt a *«Revue des Deux Mondes»*, általában nagy dicsérrettel, sőt magasztalással szoltak úgy a művésznő tehetségeiről, mint magáról a festményről.

A kép, mint említők, egész alakjában, ülő helyzetben s életnagyságban ábrázolja a nagy hazafit. Egész valóságként emelkedik ki a sötét háttérből az ősz, de szilárd magatartású, könnyed mozdulatú aggastyán, élénk tekintettel s a testi és erkölcsi erő minden jelével. Egészen fekete, de csak házi öltözetben van, selyem házi sapkáját is fején tartva. Arczán szélsőség, de egyszerűsége, kezesetlen egyszerűségű magatartásán komoly méltóság és öntudatos nemesség árad el. Ebben a tekintetben különösen remekelt a művésznő, ki ezzel a művel fényes bizonyosságát adta annak, hogy benne a komoly hivatottság valódi művészi ihletettséggel párosul.

A jeles festmény, miután egyebek közt az 1892-i párisi Salon művészeinek és bíráinak elismerését is kivívta, *Kossuth* birtokába került s ott függött szobájában haláláig.

KOSSUTH LAJOS MELLSZOBRA.

Kiss Györgytől.

Azon számos ábrázolások közt, melyek 1841 óta *Kossuth* Lajosról készültek, nem közönséges érdekességi az a mellszobor, melyet *Kiss György* szobrászunk oly ezébből készítet, hogy a nagy hazafit 1848-diki alakjában tüntesse föl. E szobor mintázásához egy szintén 1848. évbéli daguerreotyp képet használt, mely azon időből egyik leghűbb képmása *Kossuth*nak. A nagy gonddal s finom részletességgel kidolgozott alak becsét nem kevésbé fokozza az, hogy *Kossuth*ot 46 éves korában egyedül ez az egy mellszobor örökölte meg idáig. A művész az életnagyságú szobrot kisebb másolatokban is elkészítette, hogy az érdeklődők aránylag olcsó áron megszerezhesék.

KOSSUTH LAJOS HALÁLA.

Olaszország mély meghatottsággal, Turin város nagy gyászpompá mellett adta át Magyarországnak *Kossuth* hamvait. Az olasz király, az olasz kormányelnök, az olasz államférfiak, a hadsereg-tábornokai, az olasz városok és szabadságharc veteránjai, — mind hallatták a fájdalom és részvét nyilatkozatát a turini ravatalnál, a hol Olaszország és Magyarország fájdalma egyesült, s együtt gyászolták a század nagy szabadsághősét.

A hazából elment a hamvakért a képviselőház küldöttsége, Budapest főváros küldöttsége, megyék, városok küldöttségei, az egyetemi ifjuság, magánosok nagy számmal — és Turin város utcáin magyar szó hangzott napokig. A turiniak előjük mentek, benső részvéttel üdvözölték őket és százezrek álltak melléjük gyászkiáltásokkal. Idegen nemzet nagy emberét még nem gyászolták úgy, mint *Kossuth*ot Olaszországban. Az ő halálának fájdalma átnyílt az egész művelt világon. A washingtoni képviselőház, melynek csarnokai 1851-ben oly ünnepélyesen vezették az Egyesült-Államok törvényhozási el a száműzött *Kossuth*ot, most halálhírét hallva, márczius 23-iki ülésén mély részvétét fejezte ki.

Turin kertjei és virágos boltjai nem tudtak elég koszorúknak valót szállítani. Táviratilag rendelték

meg mindenfelé a virágokat s egész vagonok vitték Piemont egykori székvárosába.

A Via Dei Mille 22-ik számú háza előtt a város díszőrsége állt, s ezrek csoportja vette körül. *Kossuth* lakása már üres. Egész családja elhagyta, itthon vannak, s talán itthon is maradnak.

A beolímított koporsót hétfőn, késő este átvitték a halottas házból a valdensiek, egy protestáns felekezet, templomába, ott helyezték el, ott ment végbe a temetési szertartás márcz. 28-án délelőtt, nagy kegyeletnyilvánítások mellett.

A turini temetés.

Gyönyörű tavaszi nap volt márczius 28-ika. A házakon fekete zászlók, az erkélyek feketével kárpítozva. Az utcákat egyre nagyobb-nagyobb tömeg lepi el.

Már a korai reggeli órákban az egész város talpon volt és sűrű, beláthatatlan tömegek töltöttek a széles *Vittorio Emanuele*-korzóra, a valdensiek temploma elé. Magát a korzót, melyen a turini egyesületek álltak fel gyászlobogók alatt, elzárták a kocsiközlekedés elől. Kilencz óra felé legalább százezer ember szorongott már a hosszú, széles körúton.

Ekkor kezdtek a magyar küldöttségek bevonulni a templomba, koszorúkkal, gyászlobogókkal. A templom előtt tizenkét városi díszgárdista Turin város címerez palaszt tartotta. A templomot már ekkor felig megtöltötte az előkelő közönség, mely csak belépti jeggyel juthatott be; sok katonatiszt is jelen volt.

Megjelent *Brescia* város küldöttsége, azok az öreg emberek, kik mint ifjak 1849-ben legiót alakítottak a magyar szabadságharc segítségére. Magukal vitték a régi zászlót is, a magyarországi olasz légio lobogóját. Egymás után érkeztek az olasz veterán-egyesületek küldöttei, az 1848—49-ki hőskökel, az 1859., 1860., 1861., 1866. évi harcokkal, legionáriusokkal. Elül a turini főgyűléslet, majd a velencei, piacenzai, nizzai, alessandriai, albai, a riviara a carmagola főkegyesületek, friauli veteránok festői díszben. Nagy feltűnést kelt tizenkét öszbe borult veres-inges garibaldista, *Fasolo* vezetés alatt, mellük megrakva érdemrendekkel; van köztük olyan öreg, hogy két karjánál úgy vezetik társai. Mind-ezek tömör rendben zászlók alatt a templom körül helyezkednek el.

A magyarok egyenként érkeztek, fekete díszmagyar vagy fekete szalonnruha az öltözetük. A magyar képviselőház küldöttsége testületileg jött *Rohonczy* Gedeon vezetés alatt; utánok az egyetemi ifjuság, Budapest 25 tagu küldöttsége, melyet *Márkus József* alpolgármester és *Kun Gyula* tanácsos vezet.

Az utcákon alig lehetett mozogni. A tömegnéma, kalap levéve köszönté a küldöttségeket.

A gyászoló család 9 órakor érkezett a templomba s a koporsó mellett foglalt helyet, közvetlen a szószékhez közel. Velök szemben a magyar képviselőház küldöttsége és a többi küldöttség, továbbá Turin város tanácsa és valamennyi hatósága állott.

A templom közepén magas ébenfa-lábakon állt a koporsó, fejjel a szószék felé, — körülötte elrendezve a bronz, porcellán-, babér- és virágkoszorúk, fekete és nemzeti szalagu tarkasága. Oly tömeg érkezett, hogy egy részét a szószékre, a padokra és falakra kellett függeszteni. A ravatal körül magyar egyetemi ifjak kivont karddal állottak őrt a koporsó négy sarkánál. Az országgyűlési és fővárosi küldöttséghez csatlakozott a turini polgármester és az olasz légio, zászlóval.

A templom színes ablakain keresztül behatol a napugár és ráveti fényét az egész fekete, mozgó tömegré. A tömegré ez erre a két betűre: *K. L.*, a mely ottan van kiverve ezüstös betűkkel a fekete drapériákra. A templom oszlopain a *Kossuth*-család címere volt felagatva, a koporsó mellett az 1848/49-iki olasz veteránok selyemzászlaja. Mellette egy másik selyemzászló: *«Eljen a magyar-olasz unió»*, *«Evviva l'unione italiana-ungherese»* felirattal.

Csupa gyász az egész templom, csak a koszorúk tarka színei válnak ki ebből a sötétségből.

Pont kilencz órakor felhangzott *Chopin* fenséges gyászindulója. Azután *Peyrot* lelkész lépett a szószékre, a ki imát mondott a megboldogultért. Ezt *Palestrina* egy gyönyörű karéneke követte, a mely után újra *Peyrot* beszélt. Olasz nyelven dicsőítette *Kossuth*ot, mint a szabadság martírját és hőst.

Most *Veres József* országgyűlési képviselő és evangélikus lelkész jelent meg a templomi szószéken, s a mint az első szavak felhangzottak, a *Kossuth*-család tagjait hangos zokogás fogta el. Soha ezen a helyen még magyar szó nem hangzott s nagyon régen volt az, mikor *Kossuth* fia magyar templomi beszédet hallottak. A magyar lelkész illettel fohászodott, s áldást kért Olaszországra is. Egy női karéneke hangzott föl a beszéd után.

Végül *Appin* francia lelkész bucsuztatta a *Kossuth*ot, a ki bebizonyította, hogy lehet ideálként élni és halni.

Még egy ima, még egy bús dallam, s az orgona-

hangok mélysegeinek felzúgása közepett kitarulnak a templom kapui s a gyászoló gyülekezet a koporsóval lassan a kijáráshoz vonul, hogy felálljon a kapu előtt várakozó halottas zászdek körül.

Beláthatatlan tömeg vette körül a templomot. Ki, egész a vasúti ember, ember hátán: ablakok, erkélyek, háztetők ellepve. A mint a templom körül levők meglátták a vállakon kihozott koporsót, levetették a kalapokat. A koporsót az aranyozott halottas kocsihoz tették, melybe négy, pompásan felszereszmozott fekete ló volt fogva. Mindegyiket két-két párokás fullajtár vezette. A kocsit hátul kinyitható zárt fekete nagy ládából állt, melyről aranyrojtók csüngtek. A tetején, mind a négy sarkában, nafta-lángok égtek.

A gyászmenetet a városi zenekar nyitotta meg, végén a tűzoltók zenekara játszott gyászindulókat. Elöl a tűzoltók mentek, őket követte a városi rendőrség, majd a veterán katonák küldöttségei zászlókkal. A koporsó két oldalán egyetemi ifjak haladtak kivont karddal, mellettük Turin város díszruhás szolgálói égő fákllyakkal s ezüst paizsokkal, rajta a város aranyozott címere.

A koporsót követte a gyászoló család, Turin város a főváros és a képviselőház küldöttsége, ez utóbbiak festői díszmagyarban, stollas kucsakkal. Követte őket tiz-tizenöttagú tömeg. A halottas kocsit aranyrojtóit a turini polgármester, *Turr* tábornok, *Rohonczy* Gedeon orsz. képviselő, *Márkus* alpolgármester, s prefektus és *Edmondo* de *Amicis* híres olasz író fogták.

A *Viktor* Emánuel-korzón végre két oldalt vagy másfél-százezer ember állott sorfalat, hátsóan fővel, köztük sok katona. A halottas menet elhaladt az *Egyesült-Államok* és *Bolivia* konzulatusai előtt. Mindkét konzul zászlót tűzött ki a gyász jelűl fél-rúdra eresztve.

Az óriási vasuti pályaudvarral szemben van a *Carlo Felice*-tér, közepén fák, tele friss virággal. A tér három oldalát öteletes házak foglalják be, melyeknek ablakai, erkélyei tömve voltak néppel. Lent az utcán óriási néptömeg, mely a tér nyugoldi oldalán foglalt állást. A téren bontották ki Turin város és a légio zászlaját, melyet a menet élen vitték.

A hatalmas indóház homlokzatáról nagy fekete lobogó lengett. Oszlopai közt fekete szövetből kápolna volna berendezve, s ide tették le a koporsót. Ekkor a néparadotot nem lehetett már visszatartani, áttörte, a kordonokat, hogy egy szál virágot vagy zöld levelet szerezzen magának. Hirtelen katonaság jelent meg, mely aztán visszanyomta a tömeget.

Volt polgármester itt tett bucsut a város nevében a halottól. Megemlékezett *Kossuth* polgári érneiről, Magyar- és Olaszország szabadságharczairól, melyben mindkét ország földjét bőven áztatta a tesvérnép vére. Turin rajongó hódolattal vette körül *Kossuth*ot, és fájó szívvel válik meg hamvaitól, hogy átadja azokat édes hazájának.

Márkus József budapesti alpolgármester francia nyelven mondott beszédben válaszolt, átvevén a hamvakat a magyar főváros nevében s köszönetet és hálát nyilvánított Turinnak.

Hely Ignác képviselő olaszul beszélt s megköszönte Olaszországot és Turin szeretetét, mely a királytól kezdve az utolsó polgárig nyilvánult *Kossuth* iránt.

Ezután a magyar képviselőház küldöttségének szónokai beszéltek a koporsó előtt.

Rohonczy Gedeon olaszul kezdte, e szavakkal: *«A magyar képviselőház nevében üdvözlét Olaszországnak.»* Aztán magyarul folytatta, *Kossuth* érdemeit és tetteit sorolva föl. Végül ismét olaszul mondott köszönetet, a mért Itália második hazát adott a magyar nemzet halhatatlanjának.

Szentiványi Árpád a nemzeti párt nevében beszélt; erre *Bartók* Lajos szavalta el ódáját; majd *Bartha* Miklós és *Sturmann* György szoltak a függetlenségi párt két része nevében.

A gyászszertartás ezzel véget ért. Turiniak és magyarok szomorú, megilletődött szívvel hagyták oda az állomás előcsarnokát, a honnan a holttestet vasutra tették.

A képviselőház küldöttsége, a temetésről visszajövet megkoszorúzta a *Viktor* Emánuel, *Garibaldi* és *Cavour* szobrát.

A képviselőház küldöttsége már déltűn fél 4 órakor elutazott Turinból, hogy a holttestet hozó vonatot a határon várja be.

A holttestet hozó vonat este kilencz órakor indult el Turinból. A holttestet *Kossuth* két fia, nővére és a család künn volt tagjain kívül *Turr* tábornok és a hírlapírók kísérték.

Budapest gyászban.

Fekete zászlók mindenütt az egész országban. Budapest öltözött mégis a legnagyobb gyászt, ő fogadta a visszatérte, ő ad porainak pihenő helyet. A legkisebb utcákban is minden házon gyászlobogó, az ablakokban *Kossuth* arczképe; ott lehet látni a pinceze lakásokban is. Nők, férfiak fátyolt viselnek. A színházak zárva vannak, mialatt *Kossuth* a ravatalon fekszik a zsinagugban.

A nagy utvonatok házai sötétlenek a lobogóktól, mert egy háza nemcsak egyet tűznek ki és a párkányokat, erkélyeket is bevonták sok helyen fekete szövettel. A hol a halottas menet elvonul, ott a szemközti házak közt vont kötélen is zászlók lobognak az utcák fölött. *Kossuth*-arczép és szobor az ablakokban, a kirakatokban minden lépten-nyomon, sok helyen virágbokrok közé állítva, gyertyákkal körülveve. A félreeső utcákban is minden házon gyászlobogó, fátyolos *Kossuth*-kép. Így van ez még a Budapest körüli községekben is, és messze, szerte az országban.

A gyász nyilvánulása napról napra nagyobb, festői, impozáns és megható. Páratlan látvány ez a fekete város, mely minden részében, minden rétegében gyászol. A kirakatok átváltoztak egy-egy fekete fülkévé. Az apró villamos lámpák, a nagy izzó lámpák, a gázlámpák fátyollal vannak letakarva. Fehér-keresztes fekete szövetek az ablakok alatt. Gazdag redőzött fekete draperiák az ablakok körül, az emeletek párkányain. A halottas menet utjába eső nagyházak és paloták díszítése a legszokatlanabb látványt nyújtja, a sátozserű fekete leplekkel, melyek az ablakokat kerítik. A múzeum körüli épületek különösen feltűnnek. Némelyik palotát egészen betakarja a gyászlepel s a boltokba is fekete függönyzetek közt lehet bejutni. A sark-paloták sarkát, erkélyét művészi elrendezéssel díszítették. Kiválik ezek közt az országos kaszinó helyisége, a nemzeti színház bérházában. Az erkélyeken, a párkányzatokon az ezüst rojtos plús díszítés sem ritka. Sok helyen gyászos redőzettel körülvé az ország címere látható; máshol az erkélyek fölfe fekete sátor van vonva.

Az utcák szokásos képe megváltozott. A jól ismert házakat, boltokat szinte keresni kell a fekete leplek közt, melyek közül alig látszik ki fal. A *Deák-téri* evangélikus templom ablakait függöny-draperia díszíti, s az egyik közfalon nagy fekete vászon, rajta nagy fehér kereszt. A nyugati indóházától a múzeumig, az *Andrássy*-úton le, aztán a körúton tovább, hol a temetés elvonul, mindenütt a gyász pompája, mely ily mértékben nem volt alkalmazva még nemcsak nálunk, de máshol sem.

Az utcákon száz meg száz helyen árulják a *Kossuth* képeket, a karra való gyászfátyolokat, sőt a zászlókat is.

A terézvárosi templom, a hol a genuai hamvakat tették ravatalra, szintén feketében van. Az oltár körül, a padokon fekete takaró. Két ravatalt állítottak, jobb oldalon *Kossuth*nének, baloldalon *Kossuth* Vilmának. Zöld növények, virágok minden felé.

A nyugati pályaudvar érkező oldalát óriási fekete teremmel alakították. A roppant csarnokot mely, alatt a vonatok megállnak, csak ott nem takarja fekete lepel, a hol világosságnak kell behatolnia. A terézkörüli homlokzat is egészen be van borítva, valamint az oszlopok is. A lámpákat fátyol fedi itt is, és az egész uton a múzeumig.

A múzeum előtt, Arany szobráról jobbra és balra, hatalmas árbczotat ástak le. Fekete lobogójok csaknem a földig ér. A múzeum oszlopos homlokzata merő fekete lepel. A kerek csarnok, a hol ravatal áll, bevonva feketével, csak a tetőzetten fehérlik óriási csillag. A ravatalhoz három lépcső vezet, ezen emelkedik a majdnem két méter felső rész. Körülte 8 nagy és 60 kisebb kandeláber, melyek folyton égnek. Oldalt pálmákból és déli növényekből való sárgos liget. Éjjel-nappal díszmagyarba öltözött egyetemi ifjak állnak őrséget a ravatal körül. A koszorúkat már esztörtökön kezdték itt elhelyezni.

Az utcákon nyüzsgő a járókelők sokasága. Minden vonattal ezek és ezek érkeznek.

Kossuth-utca Budapest. A közmunkatanács helybenhagyván a főváros közgyűlésén határozatát, mely szerint a *Hatvani-utca* ezentűl *Kossuth-utcának* neveztesse, az utcazi táblákat márczius 30-ikán délelőtt már ki is szegezték az utca-sarkokon.

F a gyászmenet Olaszországból haza.

Márczius 28-ának éjszakáján s még egész délelőtt olasz földön mentek keresztül a koporsókat és a kíséretet vivő vonatok. Minden városban, minden állomáson ezrével tödült ki az olasz nép, mindenütt élén az illető hely polgármesterével. Koszorúkat vittek, búcsúzókat-mondtak.

A magyar küldöttségek vonata éjjeli 11 óra után ért *Milanóba*, hol a polgármester és katonaság fogadta; úgy szintén *Veronában* is. A halottas vonat reggeli 4 órakor érkezett. A polgármester beszédére *Kossuth* Lajos és *Tivadar* és *Márkus* alpolgármester válaszolt. A többi állomásokon is mindenütt küldöttségek és sokaság, és koszorúkat adtak át. *Mestre* állomásán reggel 8 óra felé a velencei polgármester is várt, és a régi 48-as dragonosok. A *Kossuth*-család kocsija már ekkor egészen megtelt koszorúkkal. *Trevisonán* négy zászlóval várt nagy tömeg, s a *Garibaldi*-hymnuszt énekelte. A polgármestereknek *Kossuth* Lajos *Tivadar* mondott köszönetet. *Conéglián* a tisztikar is ott volt az állomáson, s katonai

tisztelegéssel fogadta a vonatot. *Pardone* állomásán *Kossuth* orsvoi búcsúzóját osztogatták olasz nyelven. *Udine*-hez, az osztrák határ közelébe reggeli hetedfél órakor ért az első vonat, dél felé a halottas vonat. A város minden egyesülete zászlók alatt vonult ki az állomásra.

Megható jelenet volt, mikor a határ melletti órházánál megállt a halottas vonat, s *Kossuth* Ferenc Olaszország felé fordulva, levett kalappal mondott búcsúszavakat és isten hozódat atyja nevében annak a földnek, hol a száműzött 35 évig élt, remélt és szenvedett.

Ezután osztrák területre értek. Az állomásokat rendőrök és zsanárok zárták el a közönség elől. *Görzben* telett a betegeskedő Horvát *Boldizsár* volt igazságügyminiszter. Koszorút vitt a vonathoz, a melyet az ablakon keresztül vett át *Márkus* alpolgármester. Egész éjjel osztrák területen, a *Karszt*-hegység közt imádt a halottas vonat.

Gyönyörű tavaszi reggel viradt. *Polsteran* az utolsó állomás az idegen földön. Innen már látni a haza hegyeit.

Csáktornyán az első magyar állomás, mely a hazatérő halottat fogadja márcz. 30-ikán reggel 6 óra után. A szomszédos hatóságok is itt gyűltek össze, meg az egész környék. Budapestről új nagy küldöttség várt itt. *Cserán* Károly zalai alispán ötven tagu küldöttséget vezetett. A harangokat meghuzták. A turini küldöttség vonata már este megérkezett s itt töltötte az éjjelt. Utját a halottas vonat megérkezése előtt 15 perccel folytatta tovább. Koszorúkat adtak át a koporsókra. *Szilágyi* Gyula legrádi evang. lelkész mondott imát.

Lassan indult el az állomásról a vonat, s ment tovább a magyar földön, a hol az egész vonal men-

tében ott álltak az emberek s kegyeletes áhitattal, bánatosan köszöntötték a hazatérőt!

Budapest márcz. 30-án déli egy órakor kezdett elhelyezkedni a tömeg a napfénytől bearayozott, mégis oly sötét utcákban. Az indóházától a múzeumig a rend fenntartására alakult polgári órság 4000 tagja és a tűzoltóság ügyelt föl a roppant tömeg közt. A vonat 1/4 órakor érkezett Budapestre a nyugati pályához. A gyászmenet a megállapított rendben vonult a nemzeti múzeumhoz, hová öt óra után érkezett, s a koporsót a múzeum előcsarnokában felállított ravatalra helyezték. A temetési szertartás megállapított sorrendjét alább közöljük.

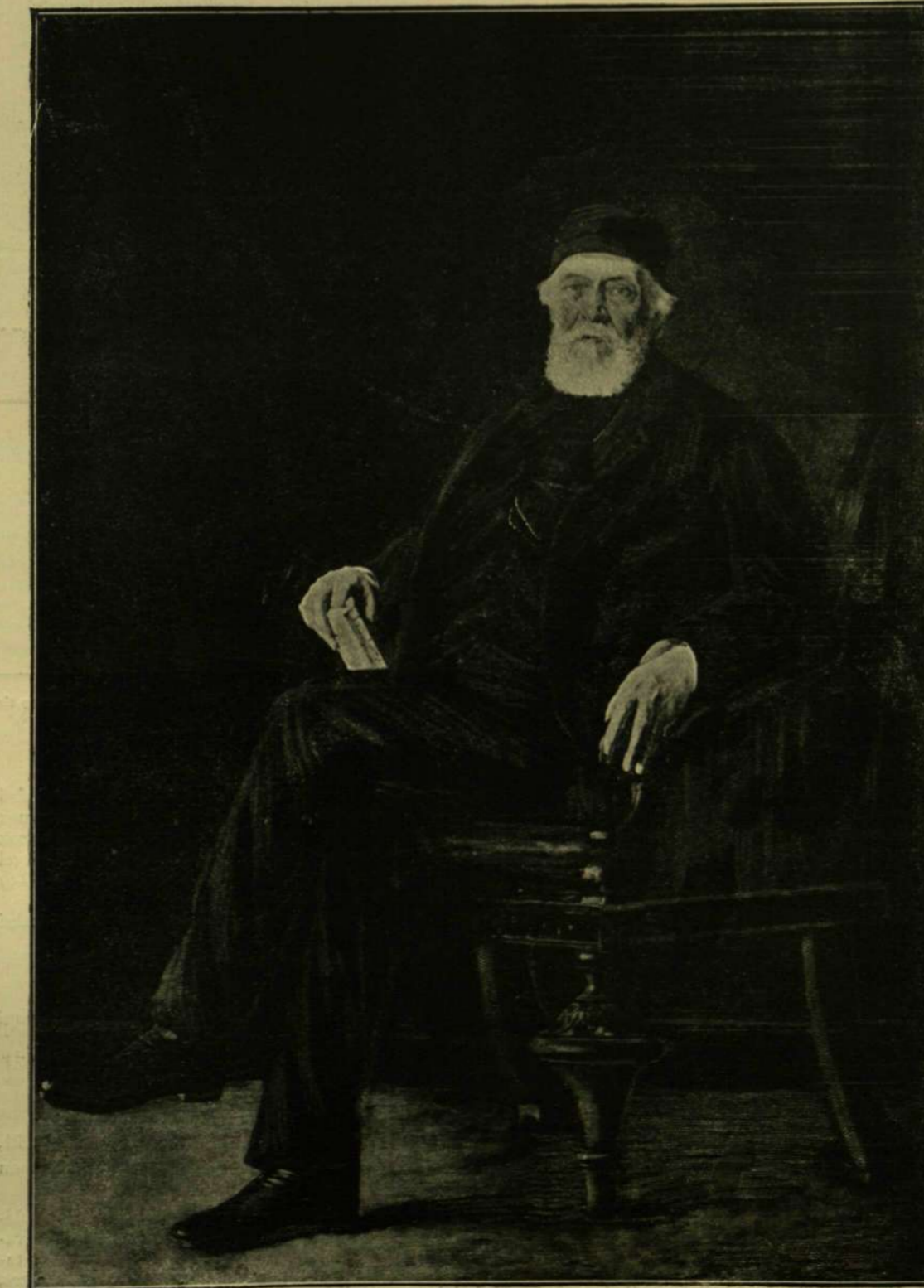
A temetés Budapest.

Márczius 30-ikára, a hamvak haza érkezésére a főváros temetés-rendező bizottsága a következő sorrendet állapította meg:

Kossuth Lajosnak, nejének és leányának hamvai déltűn 3 órakor a nyugati pályaudvarban megérkezvén, ugyanott a hazatérző küldöttség vezetője átadja s a székes-főváros képviselője átveszi a hamvakat.

Kossuth Lajos teteme koporsóban hatfogatú halottas kocsiira tétetik s a törvényhozás és a székes-főváros képviselőinek, továbbá Pestmegye küldöttségének kísérete mellett a nyugati pályaudvarból a váci-körúton, *Deák-téren*, *Károly*-és múzeum-körúton át a nemzeti múzeum csarnokában felállított ravatalra helyeztetik.

A ravatal mellé díszőrség állítatik: Esti 7 órától a ravatalt egész éjfélig a közönség is megtekintheti; márczius 31-ikén pedig reggel 6 órától esti 9 óráig,

KOSSUTH LAJOS.

PARLAGHY VILMÁNAK KOSSUTH DOLGOZÓ-SZOBÁJÁBAN LEVŐ FESTMÉNYE UTÁN.

Melyik napilapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a leg-olesőbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS“

A mely az új évvel immár 27-ik évfolyamába lépett. Az a magyar olvasó közönség lapja. Hiteles forrásból kereskedelmi s tözségi tudósításainak bőségével és alaposágával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az „Egyetértés“-ben, a mire szüksége van.

Az országgyűlési tárgyalásokról a leg részlete sebb s e mellett tárgyilagos hí tudósítást egyedül az „Egyetértés“ közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség nem szorul többé idegen nyelvi lapra, mert az „Egyetértés“ kereskedelmi s tözségi tudósításainak bőségével és alaposágával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az „Egyetértés“-ben, a mire szüksége van.

Változatosan szerkesztett tárczájában annyi regényolvasmányt ad, mint egy lap sem. Kéthárom regényt közöl egyszerre úgy, hogy egy év alatt 30-40 kötetnyi regényt, részint eredeti, részint a külföldi legjelesebb termékeket, jó magyarságu fordításban kapnak az „Egyetértés“ olvasói. A ki olvasni valót keres és a világ folyásáról értesülni és hitelesen akar értesülni, fizessen elő az „Egyetértés“-re.

Az „Egyetértés“ 1894 január 1-én 27-ik évfolyamába lépett s így egyike a legrégebb napilapoknak.

Felolós szerkesztő: Csávolszky Lajos.

Az „Egyetértés“ előfizetési árai:

Table with 2 columns: Duration (Egy óra, Három óra, Félévre, Egész évre) and Price (1 frt 80 kr., 5, 10, 20).

A szerkesztőség: Szerecsen-utca 35. szám. A kiadóhivatal: Dalszínház-utca 1. szám.

BUDAPESTEN.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen s bérmentve küld.

Szerkesztői mondanivalók.

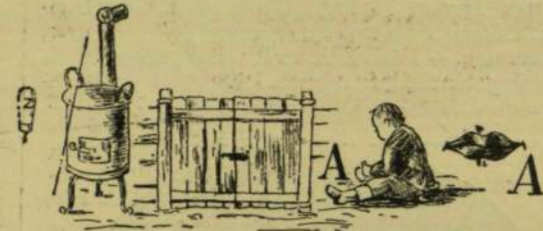
Kérem. A te boldogságod. Van bizonyos bensőség mindkettőben; de kidolgozásuk kezdetleges, még egy kis simítással sem válnának be.

Heinrich. Kis madárhoz. Füleim. Szüleimhez. A fordítások közepszerűek; az eredetiekben van egy kis érzelmesség, egy kis lendületesség, csak az a kár, hogy túlynyomó bennük az üres dagály, az alpthoz.

Haing képek. Várok reád. Bár kiforratlanul, de kötségtől reményekre jogosító tehetség nyilatkozik bennük.

Nem közölhetők. Lerázom a fáról. Diákok szerettél.

KÉPTALÁNY.

A Vasárnapi Ujság 11-ik számában közölt képtalány megfejtése: Boldogok a lelki szegények.

Heti naptár, április hó

Table with 4 columns: Nap, Katholikus és protestáns, Görög-Orosz, Izraelita. Lists dates and names for the month of April.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-ter 6. szám.)

Henneberg G. (cs. kir. udv. szállító) selyemgyára Zürichben, a privát megrendelők lakására közvetlenül szállít: fekete, fehér és színes selyemszöveteket, méterenként 45 krtól 11 frt 65 krig, póstáber és vámmentesen, sima, csíkos, kockázott és mintázottakat, damasztot stb. (mintegy 240 különböző minőség és 2000 különböző szín s árnyalatban). Minták póstaforudólval küldetnek. Svajczba címzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. (1)

Advertisement for Dr. med. Fáykiss Szepesi Kárpáti Növény-kivonata. Nincs többé köhögés! Mell- és tüdőbaj ellen. Includes an illustration of a woman.

Advertisement for DE BRIËL 'Excelsior Crem'-je and 'Excelsior Puder'-je. Includes an illustration of a woman's face.

Advertisement for LIEBIG COMPANY hus-kivonatát. Includes an illustration of a man and a woman.

Advertisement for La VELOUTINE. Kétszázalékos Rizopor. Includes an illustration of a woman.

Advertisement for Mellbajok, minden köhögés, valamint a légző- és a gége hurutos megbetegedései. Includes an illustration of a woman.

Advertisement for Golding gyűrűk, Valódi Golding gyűrűk. Includes illustrations of various rings.

Advertisement for Kereskedelmi bank felmondotta Kertész Tódor műiparú raktár üzlethelyiségeit. Includes text about bank liquidation.

Advertisement for Most alkalom nyílik 1000 meg 1000-féle czikk olcsó bevásárlására. Includes text about a sale.

Advertisement for Több száz hölgy. Includes an illustration of a woman and text about a beauty product.

Advertisement for Trencsén-Teplicz kénsvavas fürdő. Includes text about a spa resort.

Advertisement for BRAZAY KÁLMÁN SÓSBORSZESZ. Includes an illustration of a building and text about a tonic.

Advertisement for Valódi Oberndorfi Sárnya buczok. Includes text about a product.

Advertisement for SZÁVOSZT ALPHONS. Includes text about a product.

Advertisement for HAZA. Includes an illustration of a woman and text about a product.

Advertisement for Magyar királyi államvasutak gépgyára. Includes text about a factory.

Advertisement for SÓSBORSZESZ. Includes text about a tonic and its benefits.

Advertisement for GANZ ÉS TÁRSA. Includes text about a company.

Advertisement for Feltűnést. Includes an illustration of a pocket watch and text about a watch.

Advertisement for Magyar királyi államvasutak gépgyára. Includes text about a factory.

Advertisement for Magyar királyi államvasutak gépgyára. Includes text about a factory.

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLmányok szabadalmazását eszközöl mind. államban
Réthy János nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája, Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

A magyar ipar- és kereskedelmi bank részvény-társaság váltóüzlete.

Budapest, V., Nádor-utca 4.

Mint kitértő tőkebefektetést ajánlja a magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja
 4 1/2 százalékos adómentes zálogleveleit és 4 1/2 százalékos közszégi kötvényeit, melyek nála a mindenkor napi árfolyamon jutalmé- mentesen kaphatók.

Teljesít tőzsdéi megbízásokat, díjmentesen bevált szelvényeket, elfogad betéteket folyó (cheque) számlára, pénztári jegyek vagy betéti könyvekre, s azokat 4 százalékkal adómentesen kamatoztatja.

Magyar ipar- és kereskedelmi bank részvény-társaság váltóüzlete.

FÖLDESZY L. 5675

Budapest, IV., Muzeum-körút 3. sz.

Ajánlja díszan felszerelt raktárát, úgymint vadászfegyverek, Flobert és revolverek, épügy teljes vadász-felszerelések és töltényeket.

Javítások pontosan és olcsón eszközöltetnek.

Patentárakat
 Nyelvényeket
 Gyermek- és kócszárakat
 Hőmérőket
 ajánl és elhelyez

„Toronyórák“ palota, laktanya, gyári órákat, villanyórákat, legelőnyösebben rendez be
Mayer Károly L.
 1-es magyar gőz-óragyára Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
 Képes árjegyzék, költséjegyzék, bér.

Hirdetések elfogadtatnak a kiadó-hivatalban, Budapest, IV., egyetem-utca 4. sz. a.

A Magyar Asphalt részvény-társaság
 Budapest, Andrássy-út 30
 elvállalja jótállás mellett legolcsóbban
 asphalt-burkolatok fektetését és
nedves lakások, pinczék, stb. gyökeres száraztatását.
 Telefon.

Buziás gyógyfürdő.
 Újonnan berendezve, villamos világítás, szénsavas vasas források, női bántalmak, vérszegénység, sápadt, vese-fővénnyel, szomor és békéltető, ideggyógyok ellen kiváló orvosi tekintélyek által ajánlva, szénsavas meleg persgő fürdők, lap-(mór)-fürdők, colarisator fürdők, hidegvíz-gyógyintézet, vasúti állomás Lugos és Temesvár az állomásra társas kocsik és magánfogatok vannak kirendelve.
SCHOTTOLA ERNŐ gyógyfürdő-tulajdonos.

Gerson Anna asszony
 BUDAPEST,
 Andrássy-út 21.
 (félemelet).

50 év óta sikerrel használta!

Szeplőket és májfoltokat, valamint az összes bőrtisztítóságot biztosan eltávolítja az

Eszéki Spitzer Kenőcs
 és az
eszéki Salvator szappan

Valódi minőségben csak a

DIENES J. C.-féle
 gyógyzertárban.

Eszéken, felsőváros.

- 1 tégely Spitzer kenőcs 35 kr.
- 1 üveg „ mosdóvíz 40 kr.
- 1 darab Salvator szappan 50 kr.
- 1 doboz Lyoni rizspor 3 színben 50 kr. és 1 frt.

Figyelmeztetés. Csak akkor valódi, ha fenti törvényileg beiktatott védjeggyel el van látva és kéretik a t. cz. közönség csakis Dienes-féle eszéki kenőt és szappant kérni és elfogadni.

Főraktár Budapesten:
TÖRÖK JÓZSEF úrnál
 Király-utca 12.

UNICUM

szabadalmazott

PERONOSPORA

PERMETEZŐ

Az orsz. magyar kertészeti egyesület 1893-iki kiállításán a legelső díjjal, a nagy

arany éremmel

kitüntetve.

Ara 14 frt 75 kr.

Kapható egyedül csakis

Manthner Ödön

magkereskedésében

BUDAPESTEN.

5676 Főútlelet:

Andrássy-út 23. szám.

Fiókútlelet:

Koronaherceg-u. 18.

Valódi knittelföldi kristály

azurin kilóknint 1 frt 45 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelentek és ugyanott valamint minden könyvkereskedésben kaphatók:

Arany könyv. Kossuth Lajos műveiből
 a magyar nép számára.
 Kiadta Aldor Imre.
 6 képpel. — Ara 40 kr.

Kossuth és Perczel.
 A magyar népek ajánlja Aldor Imre.
 Ara füzve 40 krajczár.

KOSSUTH LAJOS ARCZKÉPE.
 Nagy fametszvény japán papíron a legújabb fénykép után.

Metszette Morelli Gusztáv tanár,
 Ara 1 frt o. é.

Klász György
 Fényképészeti műintézet
 BUDAPEST
 N. havani utca 18. sz. 1. emeleten
 Elvállal mindenféle fénykép-felvétel, töltés, színezés, gépek, 100 ipar- és tanárnyelvtől, s. a. t.
 PHOTOLITHOGRAPHIA, CZINKOGRAPHIA, FÉNYNYOMAT, AUTOGRAFIA, FÉNYMÁSOLAT.
 KÖZREMŰKÖDŐ ÉREM JÓ PHOTOLITHOGRAPHIAKÉNT BUDAPEST 1895

Hirdetések felvételnek a «Vasárnapi Ujság» kiadó-hivatalában, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám alatt.

FROMMER A. HERRMAN utóda
 mag- és növénykereskedése Budapesten. 5461

Ólomzárolt quedlinburgi répamagvakat:

- Eredeti oberndorfi sárga 110 frt.
- Eredeti olajbogyóalakú, sárga 90 frt.
- Eredeti mammuth, sárga 80 frt.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.)

VASÁRNAPI UJSÁG

14. SZÁM. 1894. BUDAPEST, ÁPRILIS 8. 41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG es egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK egyrűt félévre - 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre - 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.- félévre - 2.50 Külföldi előfizetéseknél a postai költség meghatározott viteltűt is eszolandó.

KOSSUTH LAJOSRÓL.
 Baksay Sándor-nak a kunszentmiklósi templomban 1894. márcz. 28-án tartott gyászbeszédéből.

MICSODA SZOKATLAN tavasza ez a mi földünknek? Micsoda fekete virágok nyíltak a mitornyainkon, melyek elsötétítik húsvéti örömeink sugaras napjait? Micsoda gyász-szegélyű levelekben bimbóznak a ták, és e leveleken micsoda sirások és jajszők vannak írva?
 Miért ez az országos némaság, hogy hallgatnak a vigasságtévő szerszámok, s még a pacsirta is halkabban énekelve szánt? És micsoda az az egyetlen kiáltás, mely az egész országon

végig zendülvén, fölveri a paloták álmát, és a pásztorok hajlékának nyugalmát egyaránt?
 Micsoda mérhetetlen áradása az az embertergernek, mely a főváros felé összefoly, résztvenni egy olyan temetésen, a minőt a világ nem látott soha, és nem fog látni másikat soha? Micsoda dühbörgése az a földnek, mely a Dél országából két nap óta egyre növekvő morajjal közelget? Micsoda sokaság, mely a Drávától a fővárosig jajokkal és hozsánnákkal fogadja a sorfalai között rohanó vas-szekeret? Ah, a Balaton is megzajdul ősi ágyában. Ismétli téli rianásait. Kicsap a partokra dagadó vizével, tisztára mosni az utat e szekér előtt, és habfodrait teregetni az érkező elé! Elkésett fák, füvek, virágok,

siessetek a zendüléssel! Ne lássa kopáran, a mit kopáran hagyott el!
 Az a szekér a nemzet nagy kincsével röpül haza felé. Hozzák a magyar nép szívét, hozzák Kossuth Lajos holttestét!
 Reszketve mondom ki a nevét; ezt a nevet, melyet csak azért nem mondok nagynak, mert a legnagyobbnak, az egyedül Nagynak templomában nincs nagy név több egnél. És egyszerűsmind megvallom, soha nagyobb aggodalom nem fogott el, mint abban a pillanatban, midőn gondolkodni kezdtem, micsoda szóval vezéreljelek titeket az ő koporsójához, mert hiszen most kezdődik a pálmákkal összefont ciprusok ünnepe, hol a temetkezés felett egy ország

KOSSUTH A HALOTTAS ÁGYON. Schemboche turini fényképe után.